
Prof. dr. Ehlimana Spahić
Dr. sc. Enita Čustović
Univerzitet u Sarajevu
Fakultet političkih nauka
ehlimana.spahic@fpn.unsa.ba
enita.custovic@fpn.unsa.ba

UDK 378.145

Pregledni naučni rad

ODRŽIVE KOMPETENCIJE – IZAZOV ZA VISOKO OBRAZOVANJE

SUSTAINABLE COMPETENCIES – A CHALLENGE FOR HIGHER EDUCATION

Sažetak

Rad analizira ulogu institucija visokog obrazovanja u razvoju i unapređenju održivih kompetencija s posebnim osvrtom na prisutnost ciljeva održivog razvoja u studijskim programima prvog ciklusa Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta političkih nauka. Autorice su analizirale kompatibilnost ishoda učenja na razini studijskih programa s održivim kompetencijama. Rezultati ove analize pokazali su da su ishodi učenja šest studijskih programa djelomično usklađeni s održivim kompetencijama. Osim analize ishoda učenja, autorice su analizirale prisutnost ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta, te su utvrdile da od 143 predmeta 74 predmeta sadrži tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja. Temeljem ove analize utvrđeno je da su okviru 74 predmeta obuhvaćeni svi ciljevi održivog razvoja. Rezultati sprovedenih istraživanja poslužili su za pripremu preporuka putem kojih se studijski programi mogu unaprijediti.

Ključne riječi: održive kompetencije, studijski programi, tematske jedinice, održivi razvoj, ciljevi održivog razvoja

Summary

The article analyzes the role of higher education institutions in developing and improving sustainable competencies, particularly emphasizing the presence of sustainable development goals in the bachelor programs of the Faculty of Political Sciences at the University of Sarajevo. The authors have analyzed the compatibility of learning outcomes of bachelor programs with sustainable competencies. This analysis showed that the learning outcomes of the six programs were partially aligned with sustainable competencies. In addition to the analysis of learning outcomes, authors have analyzed the presence of the sustainable development goals

in thematic units, and they have found that out of 143 courses, 74 courses contain thematic units related to sustainable development goals. Based on this analysis, it was determined that all sustainable development goals were covered within 74 courses. The research results were used to prepare recommendations for improving bachelor programs.

Keywords: *sustainable competencies, study programs, thematic units, sustainable development, sustainable development goals*

Uvod

Održive kompetencije se osim u obrazovnom sistemu (predškolsko, osnovno, srednje i visokoškolsko obrazovanje) razvijaju u svakodnevnom životu. Nije riječ o kompetencijama¹ koje su u potpunosti nove, već se može kazati da su to kompetencije koje su se razvijale s razvojem društva i društvene svijesti. Održive kompetencije su rezultat kontinuiranih napora da se razvijaju modaliteti adekvatnog upravljanja političkim, ekonomskim i socijalnim razvojem, kako na globalnoj, tako i na državnoj razini. Razvojni izazovi, kako primjećuju Spahić, Osmić i Čustović (2019) i Spahić (2015) identificirani još 1972. godine na Konferenciji UN-a o ljudskom okolišu u Stockholmu i od tada pa do danas, globalni razvojni problemi su reducirani, transformirani i kontekstualno prilagođeni kako bi se u konačnici integrirali u *Milenijske razvojne ciljeve (Millennium Development Goals – MDGs)*, a kasnije i u *Ciljeve održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDGs)* u okviru *Mijenjajmo svoj svijet: Agende za održivi razvoj do 2030 (Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development)*.

Ciljevi održivog razvoja (17 ciljeva i 169 potciljeva) obuhvaćaju sve društvene oblasti i svakodnevno djelovanje svih društvenih aktera² (Spahić, 2021: 112). Budući da Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka na svojih pet odsjeka obrazuje kadrove koji imaju značajno mjesto u upravljanju ključnim

---

¹Kompetencije su način opisivanja željenih obrazovnih ishoda. One uključuju kognitivne, funkcionalne, etičke i osobne dimenzije i povezuju složena znanja, vještine i stavove (Lozano et al., 2017:3).

²Institucije na svim razinama vlasti, nevladine organizacije, udruženja privrednika, udruženja radnika i građana (Spahić, 2021: 112).

društvenim procesima³ bilo je potrebno analizirati kako se ova visokoškolska ustanova nosi sa izazovima integracije održivih kompetencija i ciljeva održivog razvoja u studijskim programima prvog ciklusa. U tom kontekstu, ovaj rad osim uvoda i zaključnih razmatranja s preporukama sadrži dvije analize: (1) analizu usklađenosti ishoda učenja na razini studijskih programa s održivim kompetencijama i (2) analizu prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskih jedinica predmeta na šest studijskih programa.

Održive kompetencije

Sistematiziranje održivih kompetencija zasnovano je na analizi relevantne literature temeljem koje je pripremljen i odgovarajući analitički okvir. U relevantnoj literaturi, kompetencije potrebne za implementaciju održivog razvoja određuju se kao oblikujuće kompetencije⁴ (Barth, Godemann, Rieckmann & Stoltenberg, 2007: 418), kompetencije za edukatore održivog razvoja⁵ (United Nations Economic Commission for Europe Strategy for Education for Sustainable Development, 2012: 13), kompetencije održivosti⁶ (Bianchi, 2020: 9) i ključne održive kompetencije (UNESCO, 2017: 10).

Ne umanjujući doprinos ostalih autora/organizacija u sistematizaciji održivih kompetencija za potrebe pripreme analitičkog okvira, izdvojena je sistematizacija UNESCO-a. Ova sistematizacija se preklapa sa sistematizacijom relevantnih autora u ovoj oblasti (Evans, 2019:3; Pálsdóttir i Jóhannsdóttir, 2021:5). Analiza usklađenosti ishoda učenja studijskih

---

³Obrazovanje za održivi razvoj podrazumijeva da građani trebaju znanja, vještine, vrijednosti i stavove koji omogućavaju saradnju u održivom razvoju (González-Salamanca, Agudelo i Salinas, 2020:2).

⁴Riječ je o osam kompetencija, a to su: kompetencija predviđanja, kompetencija interdisciplinarnog rada, kompetencija kozmopolitske percepcije, transkulturnog razumijevanja i saradnje; participativne vještine, sposobnost planiranja i provedbe; sposobnost empatije, suosjećanja i solidarnosti; sposobnost samomotiviranja i motiviranja drugih i kompetencija u distanciranom promišljanju individualnih i kulturnih modela (Barth et al, 2007: 418).

⁵Riječ je o setu kompetencija, a to su: Holistički pristup – traži integrativno razmišljanje i praksu; Predviđanje promjene – istražuje alternativne budućnosti, uči iz prošlosti i inspirira angažman u sadašnjosti i Postizanje transformacije – služi za promjenu načina na koji ljudi uče i sistema koji podržavaju učenje (United Nations Economic Commission for Europe Strategy for Education for Sustainable Development, 2012: 13).

⁶Kompetencija održivosti određuju se kao međusobno povezani skup znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje omogućuju učinkovito, utjelovljeno djelovanje s obzirom na probleme održivosti u stvarnom svijetu, izazove i prilike u skladu s kontekstom (Wiek i sur., 2011; Redman & Wiek, u: UNESCO, 2007, u: Bianchi, 2020: 9).

programa prvog ciklusa Fakulteta političkih nauka s održivim kompetencijama izvršena je prema sljedećoj metodologiji: (1) pregled i analiza dosadašnjih relevantnih istraživanja; (2) selekcija, sistematizacija i odabir održivih kompetencija; (3) kreiranje analitičkog okvira; (4) analiza i komparacija ishoda učenja i održivih kompetencija i (5) prezentacija i analiza rezultata (vidi Tabelu 1).

Tabela 1. Analitički okvir usklađenosti ishoda učenja studijskih programa prvog ciklusa Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta političkih nauka s održivim kompetencijama (izvor: obrada autorica)

I	II					
	U potpunosti zastupljene u ishodima učenja na razini studijskog programa					
Ključne održive kompetencije (UNESCO, 2017:10)	Značajno zastupljene u ishodima učenja na razini studijskog programa					
	Djelomično zastupljene u ishodima učenja na razini studijskog programa					
	Nisu zastupljene u ishodima učenja na razini studijskog programa					
	Ishodi učenja studijskih programa ⁷ prvog ciklusa Univerziteta u Sarajevu- Fakultet političkih nauka (Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019: 9, 114,227,340,603,475)					
	UPD	MOID	SOC	SR	KOM	SIMS
Kompetencija sistemskog razmišljanja	x	x	x	x	x	x
Sposobnosti prepoznavanja i razumijevanja odnosa	x	x	x	x	x	x
Analiziranje složenih sistema	x	x	x	x	x	x
Sposobnost razmišljanja o tome kako su sistemi ugrađeni unutar različitih domena i razina.	x	x	x	x	x	x
Nošenje s neizvjesnošću	x	x	x	x	x	x
Anticipatorna kompetencija	x	x	x	x	x	x
Sposobnost razumijevanja i procijene više varijanti budućnosti – moguće, vjerojatne i poželjne	x	x	x	x	x	x
Stvaranje vlastite vizije budućnosti	x	x	x	x	x	x
Primijena načela predostrožnosti	x	x	x	x	x	x
Procijena posljedica radnji	x	x	x	x	x	x
Nošenje s rizicima i promjenama	x	x	x	x	x	x
Normativna kompetencija	x	x	x	x	x	x
Sposobnosti razumijevanja i razmišljanja o normama i vrijednostima koje su u osnovi nećijih postupaka.	x	x	x	x	x	x
Pregovaranje o vrijednostima, načelima i ciljevima u kontekstu sukoba interesa i kompromisa; neizvjesnosti znanja i proturječnosti.	x	x	x	x	x	x
Strateška kompetencija	x	x	x	x	x	x
Sposobnosti za zajednički razvoj i provođenje inovativnih akcija koje doprinose održivosti na lokalnoj razini i šire.	x	x	x	x	x	x
Kompetencija saradnje	x	x	x	x	x	x
Sposobnost učenja od drugih	x	x	x	x	x	x
Razumijevanje i poštivanje potreba, perspektiva i postupaka drugih (empatija)	x	x	x	x	x	x
Razumijevanje i suosjećanje s drugim ljudima (empatično vodstvo)	x	x	x	x	x	x
Nošenje se sa sukobima u grupama	x	x	x	x	x	x
Olakšavanje participativnog i kolaborativnog rješavanja problema	x	x	x	x	x	x
Kompetencija kritičkog mišljenja	x	x	x	x	x	x
Sposobnost propitivanja normi, praksi i mišljenja	x	x	x	x	x	x
Razmišljanje o vlastitim vrijednostima, percepcijama i radnjama	x	x	x	x	x	x
Zauzimanje pozicije u diskurs održivosti	x	x	x	x	x	x

⁷Odsjek za politologiju, usmjerenje Upravljanje državom (UPD), Odsjek za politologiju, usmjerenje Međunarodni odnosi i diplomatija (MOID), Odsjek za sociologiju (SOC), Odsjek za socijalni rad (SR), Odsjek za komunikologiju (KOM) i Odsjek za sigurnosne i mirovne studije (SIMS).

Kompetencija samosvijesti	x	x	x	x	x	x
Sposobnost promišljanja o vlastitoj ulozi u lokalnoj zajednici i globalnom društvu	x	x	x	x	x	x
Kontinuirano procjenjivanje i evaluiranje vlastitih postupaka	x	x	x	x	x	x
Nošenje se sa svojim osjećajima i željama	x	x	x	x	x	x
Integrirana kompetencija rješavanja problema	x	x	x	x	x	x
Sveobuhvatna sposobnost primjene i razvoja različitih okvira za rješavanje problema na složene probleme održivosti.	x	x	x	x	x	x
Inkluzivne i pravedne opcije rješenja koje promiču održivi razvoj	x	x	x	x	x	x
Integriranje navedenih kompetencija	x	x	x	x	x	x

Temeljem elaborirane metodologije došli smo do sljedećih rezultata: Analizom relevantnih istraživanja ustanovili smo da je UNESCO-va sistematizacija održivih kompetencija poslužila kao osnova za dodatne specifične sistematizacije različitih autora, te je stoga odlučeno da ona bude referentna osnova za analizu ishoda učenja. Kreiran je i odgovarajući analitički okvir (vidi Tabelu 1) te je na osnovu analize utvrđena zastupljenost održivih kompetencija u različitom intenzitetu (različite zastupljenosti predočen su bojama: dvije nijanse zelene, žuta i crvena – vidi objašnjenja u Tabeli 1). Pet studijskih programa (Odsjek za politologiju – oba usmjerenja, Odsjek za sociologiju, Odsjek za komunikologiju i Odsjek za sigurnosne i mirovne studije) ima podudarnosti u formuliranju ishoda učenja koji su prilagođeni studijskim oblastima, što je rezultiralo istim intenzitetom zastupljenosti održivih kompetencija. Najveća razina usklađenosti ishoda učenja s održivim kompetencijama za ovih pet studijskih programa evidentirana je kod sljedećih kompetencija: kompetencije sistemskog razmišljanja, normativne kompetencije, strateške kompetencije i kompetencije saradnje. Djelomično zastupljene održive kompetencije u ishodima učenja ovih pet studijskih programa su: anticipatorne kompetencije, kompetencije kritičkog razmišljanja, kompetencije samosvijesti i integrirana kompetencija rješavanja problema. U ovim studijskim programima nisu zastupljene sljedeće kompetencije: nošenje s neizvjesnošću, nošenje s rizicima i promjenama, zauzimanje pozicije u diskursu održivosti te nošenje sa svojim osjećajima i željama. Kada je riječ o studijskom programu Odsjeka za socijalni rad utvrđeno je da su u potpunosti ili u značajnoj mjeri⁸ u ishodima učenja prisutne sve održive kompetencije. U narednom dijelu rada analizirana je prisutnost ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta na ranije spomenutim studijskim programima.

⁸Kompetencije kritičkog razmišljanja i kompetencije samosvijesti.

Prisutnost ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta

Mapiranje ciljeva održivog razvoja u nastavnom procesu na razini univerziteta obiluje kreativnim metodološkim rješenjima istraživača⁹. Uvažavajući doprinos sličnih istraživanja, analiza prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta šest studijskih programa prvog ciklusa Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta političkih nauka realizirala se prema sljedećoj metodologiji: (1) Priprema analitičkog okvira; (2) Analiza i komparacija studijskih programa radi utvrđivanja postojanja predmeta koji se mogu smatrati zajedničkim predmetima (predmeti koji se izvode na dva ili više odsjeka / usmjerenja); (3) Analiza sadržaja svih syllabusa i sistematizacija syllabusa predmeta u kojima su prisutni ciljevi održivog razvoja; (4) Analiza sadržaja syllabusa (tematske jedinice i ishodi učenja) predmeta u kojima je ustanovljena prisutnost ciljeva održivog razvoja uz sistematiziranje identificiranih ciljeva i potciljeva temeljem analitičkog okvira; (5) Prezentacija i analiza rezultata istraživanja¹⁰ (rezultati su predočeni u šest tabela analitičkog okvira vidi Tabele 2, 3,4,5,6 i 7).

⁹Slična istraživanja o mapiranju prisutnosti ciljeva održivog razvoja u predmetima na razini univerziteta, osim sistemskih preporuka (Chang i Lein, 2020; SDSN Australia/Pacific, 2017) zasnivaju se i na specifičnim metodologijama: mapiranje zajedničkog SDG-ja za sve analizirane predmete i utvrđivanje prisustva više od jednog SDG-a u kurikulumima prvog ciklusa (Chaleta et al., 2021: 4,5); anketiranje akademskog osoblja o razini svijesti i primjeni ciljeva održivog razvoja u upravljanju, obuci, istraživanju i učenju, te operativnim aktivnostima u kampusima (Leal Filho et al., 2021); pretraživanje ključnih riječi u online bazama i analiza literature na engleskom i arpskom jeziku u svrhu integriranja SDG vrijednosti u kurikulume (Zguir, Dubis i Koç, 2021: 2-4); analiza opisa predmeta i ishoda učenja na osnovu dizajniranog SDG ključa (Pálsdóttir i Jóhannsdóttir, 2021: 5-7). Osim spomenutih istraživanja važno je spomenuti istraživanja koja se zasnivaju na: pretraživanju SDG kataloga predmeta po ključnim riječima i anketiranje akademskog osoblja (Chang i Lein, 2020:4,5); analizi kurikuluma iz perspektive kontekstualne prilagodbe ciljeva održivog razvoja (Shava, Makokotlela i Hebe, 2020); analizi povezanosti ishoda učenja programa master studija s oosam atributa održivosti (Kioupi i Voulvoulis, 2020: 3-12); anketiranju akademskog osoblja o prioritetnosti primjene ciljeva održivog razvoja u učenju (Leal Filho et al., 2019:288-292); analizi inventara predmeta o održivosti, analizi inventara predmeta s održivim projektima sa studentskim učešćem i analizi inventara održivih nenastavnih aktivnosti (Brugmann et al., 2019: 5-8); anketiranju studenata o stečenim znanjima u vezi s ciljevima održivog razvoja (Zamora-Polo et al., 2019:5-7) i analizi prisutnosti SDG indikatora u syllabusima u kombinaciji s strukturiranim intervjuom sa dekanima (Albareda-Tiana, Vidal-Raméntol i Fernández-Morilla, 2018).

¹⁰Ukupan broj predmeta koji se izvode na pet odsjeka je 191. Svaki odsjek ima specifične / stručne predmete kojih je 115. Zajedničkih predmeta koji se izvode na različitim odsjecima / usmjerenjima i godinama studija je 28. Navedeno ukazuje na postojanje 143 različita syllabusa koji su bila predmetom ove analize.

Tabela 2. Analitički okvir za analizu prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta Odsjeka za politologiju, usmjerenje Upravljanje državom (izvor: Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019 i obrada autorica)

PREDMETI	ECTS kod	Ishodi učenja	Tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja	Ciljevi i potciljevi održivog razvoja
Uvod u politologiju I semestar Predmet se izvodi na četiri studijska programa.	UPD300 MOD301 S304 DN104	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će imati znanje o esencijalnim političkim pojmovima, praktičnim modelima, znanstvenim teorijama i konceptijskim tipologijama u politologiji. Vještine: studenti će biti u stanju identificirati relevantnost i objasniti značaj temeljnih teorija u politologiji. Kompetencije: studenti će biti u stanju primijeniti stečena teorijska znanja na bazična politološka istraživanja i političke analize.	Procesi globalizacije: uvod, globalna politika i pojam globalizacije i Procesi globalizacije: teorije, sile/obilježja i vektori globalizacije.	SDG5 (5.5 i 5.C), SDG10 (10.3), SDG17 (17.13 i 17.15)
Političko komuniciranje I semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	UPD303 MOD304	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: razumijevati ključne pojmove i trendove u političkog komuniciranja; objasniti interakciju između medija/javnosti/participacije u polju političkog komuniciranja. Vještine: studenti će biti u stanju: identificirati relevantnost i važnost političkog komuniciranja te će biti osposobljeni za javni nastup; prepoznavati trendove iz ove oblasti/šumovi/spinovanja/manipulativne prakse; kritički analizirati ulogu javnosti/medija u političkom komuniciranju. Kompetencije: studenti će biti u stanju: participirati u javnoj sferi kroz različite vještine komunikacije/pisanje/govor/nastup/evaluacija; kritički evoluirati politički i medijski diskurs	Sloboda mišljenja i raspravljanja, građanskim vrlinama (odgovornost i tolerancija) u procesu pol.komuniciranja.	SDG16 (16.10)
Diplomatija II semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	UPD305 MOD310	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: razumijevati ključne pojmove i koncepte u oblasti diplomatije; upoznati se sa specifično delikatnim načinima vođenja diplomatskih poslova i zadataka; poznavati pravila diplomatske interakcije i komunikacije. Vještine: studenti će biti u stanju: identificirati glavne aktere u diplomatiji i načine njihovog djelovanja; prepoznavati modalitete diplomatskih aktivnosti; kritički analizirati ulogu i angažman pojedinih diplomatskih aktera; evaluirati diplomatsko djelovanje BiH kao i država s diplomatskim predstavništvima u BiH. Kompetencije: studenti će biti u stanju: analizirati stanje diplomatskih odnosa; procijeniti efikasnost diplomatskih poteza u međunarodnim odnosima; izradivati diplomatske izvještaje i analize; sudjelovati u diplomatskoj korespondenciji.	Multilateralna diplomatija – karakteristike i funkcije	SDG16 (16.6; 16.7; 16.8 i 16.10), SDG17 (17.13; 17.14; 17.15 i 17.16)
Međunarodni odnosi II semestar Predmet se izvodi na četiri studijska programa.	UPD306 MOD316 DN245	Znanja: Studenti će moći razumijevati principa i paradigmi koji konstituiraju savremene tokove i dešavanje na međunarodnoj političkoj sceni. Vještine: Studenti će biti sposobni implementirati naučeno u profesionalnom radu po završetku studija. Kompetencije: kritički analizirati i efektivno komunicirati	Djelovanje država u međunarodnim odnosima i Instrumenti djelovanja u međunarodnim odnosima.	SDG16 (16.3; 16.6; 16.7; 16.8; 16.10 i 16.A), SDG17 (17.6; 17.9; 17.13; 17.14; 17.15 i 17.16)

SAVJETOVANJE *Budućnost obrazovanja: Visoko obrazovanje za održivi razvoj 2030*
CONFERENCE *The Future of Education: Higher Education for Sustainable Development 2030*

Vol 3 Supplement 1

		rezultate analize djelovanja aktera u međunarodnim odnosima.		
<p>Politička ekonomija II semestar Predmet se izvodi na četiri studijska programa.</p>	<p>UPD308 MOD313 S313 DN110</p>	<p>Znanja: Studenti će razumjeti političke, ekonomske i društvene okolnosti koje su dovele do nastanka i razvoja političke ekonomije kao nauke i nastavne discipline; Studenti će razumjeti uzajamnu povezanost osnovnih pravaca politološke, sociološke i ekonomske misli od značaja za političku ekonomiju; Studenti će razumjeti teorijske i konceptualne osnove političke ekonomije; Studenti će razumjeti uzajamnu uvjetovanost političkih procesa i ekonomskog procesa; Studenti će analizirati i razumjeti kakav utjecaj imaju politički akteri i institucije političkog sistema na ekonomske performanse države; Studenti će razumjeti političke, socijalne i ekonomske dimenzije razvoja, s posebnim osvrtom na faktore razvoja; Studenti će razumjeti kako članstvo u međunarodnim organizacijama determinira donošenje odluka u sferi ekonomije. Vještine: U okviru praktične političke ekonomije studenti će ovladati tehnikama i metodama prikupljanja i analize relevantnih informacija u procesu pripremanja. Kompetencije: Studenti će biti u stanju napraviti jasnu distinkciju između političke ekonomije kao subdiscipline političkih nauka i ekonomije, Studenti će biti u stanju razumjeti uzajamnu uvjetovanost političkih procesa i ekonomskog procesa; Studenti će temeljem analiza i istraživanja u okviru praktične političke ekonomije biti u stanju razumjeti utjecaj političkih aktera i institucija političkog sistema na ekonomske performanse države; Studenti će temeljem analiza i istraživanja u okviru praktične političke ekonomije biti u stanju pripremiti strategije društvenog razvoja; Studenti će temeljem analiza i istraživanja u okviru praktične političke ekonomije biti u stanju razumjeti poziciju država u međunarodnim organizacijama; Studenti će biti u stanju pripremiti i sprovesti proces prikupljanja, analiziranja dokumenata od značaja za pripremanja zadatih analiza u okviru praktične političke ekonomije.</p>	<p>Politički procesi: izbori, kreiranje, usvajanje i implementiranje politika; Uzajamna uvjetovanost političkih procesa i ekonomskog procesa; Utjecaj političkih aktera i institucija političkog sistema na ekonomske performanse države; Politička, socijalna i ekonomska dimenzija razvoj i Međunarodne organizacije od značaja za političku ekonomiju.</p>	<p>SDG1 (1.A i 1.B), SDG2 (2.3; 2.4 i 2.A), SDG3 (3.8 i 3.D), SDG4 (4.1; 4.2; 4.3 i 4.4), SDG5 (5.2; 5.5 i 5.A) SDG6 (6.5), SDG7 (7.A), SDG8 (8.3; 8.4; 8.5; 8.6; 8.8; 8.9; 8.10 i 8.B), SDG9 (9.1; 9.2; 9.3; 9.4; 9.5 i 9.B), SDG10 (10.3; 10.4 i 10.5), SDG11 (11.3 i 11.A), SDG12 (12.2; 12.3; 12.4; 12.6; 12.7), SDG13 (13.2 i 13.B), SDG16 (16.3; 16.5; 16.6; 16.7; 16.8; 16.10; 16.A i 16.B), SDG17 (17.10; 17.12; 17.13; 17.14; 17.15; 17.16; 17.17 i 17.19)</p>
<p>Javne politike III semestar</p>	<p>UPD312</p>	<p>Studenti će biti osposobljeni analitički pristupiti znanstvenom istraživanju i razumijevanju javnih politika i njihovoj međuovisnosti, razvijati kritičko mišljenje te steći kompetencije potrebne za grupni i individualni rad u procesu kreiranja javnih politika.</p>	<p>Klasifikacija javnih politika i Koordinacija politika</p>	<p>SDG5 (5.C), SDG10 (10.3 i 10.4), SDG16 (16.B), SDG17 (17.13; 17.14 i 17.15)</p>
<p>Demografija III semestar Predmet se izvodi na četiri studijska programa.</p>	<p>UPD313 DN132 S323</p>	<p>Znanje – studenti će nakon uspješnog završetka nastave: ovladati pojmovno-kategorijalnim aparatom demografije; razumjeti interakcijski odnos između demografskih procesa i struktura stanovništva, s jedne strane, i djelovanja kompleksa faktora (društveni, ekonomski, politički i ostali), s druge strane; shvatiti specifičnosti demografskog razvoja Bosne i Hercegovine u odnosu na neke europske zemlje. Vještine – studenti će biti u stanju: izračunati osnovne mjere i pokazatelje; ispravno tumačiti i analizirati podatke o stanovništvu koji su dobiveni iz osnovnih izvora; opisati demografske trendove i strukture stanovništva na temelju tablica i grafičkog prikaza; Kompetencije – studenti će biti u stanju: istraživati populacijske procese konsultirajući relevantne izvore podataka o stanovništvu;</p>	<p>Prirodno kretanje stanovništva, Mehaničko kretanje stanovništva (migracije) i Strukture stanovništva</p>	<p>SDG4 (4.1; 4.3 i 4.6), SDG8 (8.6 i 8.8), SDG10 (10.7 i 10.C)</p>

		analizirati osnovne pokazatelje prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva i nekih parcijalnih struktura.		
Upravljanje državom III semestar	UPD314	Znanje: nakon uspješnog završetka nastavnog procesa i ispita studenti će moći razumjeti teorije, identificirati aktere i detektirati prakse upravljanja državom. Vještine: studenti će biti u stanju da objasne ulogu različitih nivoa političke vlasti i da kritički analiziraju multidimenzionalni proces upravljanja državom. Kompetencije: studenti će moći primijeniti stečena znanja o policentričnoj politici i modelima upravljanja državom na praktičnu politiku, analize i istraživanja.	Državno upravljanje: savremeni korporativizam i političko upravljanje; Globalizacija, politika i upravljanje; Javno upravljanje atribucije i efikasnost; Upravljanje na više nivoa: disperzija političke vlasti; Kosmopolitska politika i upravljanje: od globalnog do kosmopolitskog upravljanja; Upravljanje državom, neoliberalna globalizacija i korporacijski imperijalizam; Privatizirano upravljanje: državna vlast, transnacionalne korporacije i upravljanje; Privatizirano upravljanje: multinacionalne kompanije, mediji i politika; Posljedice neoliberalne politike: korporacijski egocentrizam u upravljanju državom; Upravljanje državom, postpolitika i postdemokratija.	SDG3 (3.D), SDG6 (6.5), SDG11 (11.3 i 11.B), SDG12 (12.2), SDG15 (15.B), SDG16 (16.6; 16.7 i 16.8), SDG17 (17.15; 17.16 i 17.17)
Metodologija IV semestar Predmet se izvodi na tri studijska programa.	UPD315 S333 DN202	Znanje: Studenti će razumjeti osnovne znanstvenog pristupa istraživanju, poznavanje faza znanstvenog istraživanja te osposobit će se za primjenu istraživačkih rezultata u praksi.	Metode i metodologija znanstvenog istraživanja, Mjerenje i mjerne skale u društvenoj znanosti i Postupak znanstvenog istraživanja	SDG17 (17.18 i 17.19)
Metodologija društvenih istraživanja Predmet se izvodi na dva studijska programa.	MOD328 DN202	Studenti će se upoznati sa svrhom znanstvenog istraživanja: opis, objašnjenje, predviđanje i kontrola istraživane pojave Razumjeti definirati istraživačke probleme, izbor istraživačkog nacrtu te izbor uzorka i mjerenje. Vještine: definirati istraživačke probleme, izbor istraživačkog nacrtu te izbor uzorka i mjerenje. Kompetencije: koherentno i efikasno prezentirati nalaze istraživačkog rada		
Političke ideologije IV semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	UPD317 MOD322	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će imati znanje o relevantnim političkim ideologijama, njihovim temeljnim načelima, zagovornicima i praktičnim ciljevima. Vještine: studenti će biti u stanju identificirati, detektirati i kritički analizirati teorijske veze između ideologije, politike i državne vlasti. Kompetencije: studenti će biti u stanju primijeniti stečena znanja na nova naučna istraživanja, političke analize i praktičnu politiku državnih vlada i političkih partija.	Feminizam, Ekologizam i Ideologija bez kraja: postmodernizam i globalizam	SDG4 (4.1; 4.2; 4.3; 4.6 i 4.7), SDG5 , SDG6 (6.6), SDG7 (7.A), SDG9 (9.4), SDG10 (10.2 i 10.3), SDG12 (12.8 i 12.A), SDG13 (13.1; 13.2; 13.3 i 13.B), SDG14 (14.2), SDG15 (15.1; 15.2; 15.3 i 15.4 i 15.5), SDG16 (16.7; 16.8 i 16.10), SDG17 (17.6; 17.16 i 17.17)
Lokalna i regionalna politika IV semestar	UPD318	Studenti će se proučavanjem komparativnih modela lokalne samouprave u najrazvijenijim državama zapadne Evrope, te evropskih standarda utemeljenih u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi, osposobiti za kritičko promišljanje o problemima funkcionisanja lokalne samouprave i oblikovanja lokalnih politika u Bosni i Hercegovini, o najvažnijim	Komparativni modeli lokalne samouprave i Regije i regionalna politika	SDG4 (4.1; 4.2 i 4.5), SDG5 (5.5; 5.A i 5.C), SDG6 (6.B), SDG8 (8.3 i 8.9), SDG9 (9.1), SDG10 (10.2; 10.3 i 10.4), SDG11 (11.3; 11.4; 11.6; 11.7 i 11.A) SDG12 (12.B),

		aspektima zakonske, teritorijalne i funkcionalne reforme lokalne samouprave u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Studenti će steći osnovna znanja o politici regionalnog razvoja Evropske unije, različitim oblicima regionalizacije država članica Evropske unije a posebno o mogućnostima oblikovanja pravne i institucionalne osnove regionalnog razvoja Bosne i Hercegovine u procesu integracije u Evropsku uniju.		SDG16 (16.3 i 16.7), SDG17 (17.13; 17.14; 17.15 i 17.17)
Geopolitika IV semestar Predmet se izvodi na tri studijska programa.	UPD319 MOD212 DN269	Znanje: Studenti će, nakon uspješno položenog ispita, razumjeti geopolitičke teorije i metode, te biti u stanju aplicirati ih na konkretne situacije. Osim toga studenti će biti u stanju da prepoznaju promijenjenu ulogu države i prostora u međuovisnom svijetu, te identificiraju i kritički analiziraju suvremene međunarodne odnose koristeći geopolitičke koncepte i pristupe. Vještine: Osposobljenost za samostalni rad na istraživanju geopolitike i geopolitičkih procesa u svijetu. Sticanje istraživačkih vještina koje omogućuju pisanje istraživačkih radova iz ove oblasti. Kompetencije: Sposobnost povezivanja teorijskih koncepta geopolitike sa praktičnim realnošću i ključnim savremenim odrednicama međunarodnih odnosa.	Geopolitika energije, Geopolitike globalizacije i Geopolitike postglobalizacije.	SDG7 (7.2 i 7.3), SDG10 (10.3 i 10.6), SDG16 (16.3; 16.6; 16.7; 16.8 i 16.A), SDG17 (17.6; 17.9; 17.10; 17.13; 17.14; 17.15 i 17.16)
Politike identiteta V semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	UPD322 MOD327	Nakon položenog ispita studenti stiču spoznaju o uticaju politike i političkih procesa na oblikovanje identiteta te na međuovisnost promjene percepcije identiteta od promjene političke ideologije. Rezultat ukupne spoznaje treba da bude saznanje o društvenom a ne primordijalnom, nepromjenjivom karakteru identiteta.	Multikulturalno društvo i konvergencija identiteta Izazovi multikulturalnoga svijeta, Globalizacija i kultura, Načela globalne etike, Gradansko globalno doba i Promicanje demokratije.	SDG4 (4.7), SDG10 (10.3) i SDG16 (16.3; 16.8; 16.9)
Civilno društvo V semestar	UPD323	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: razumijevati ključne pojmove i trendove u oblasti civilnog društva; objasniti interakciju između civilnog društva i države, te poznavati različite modele i koncepte razumijevanju civilnog društva. Vještine: studenti će biti u stanju: identificirati relevantnost i važnost aktera civilnog društva; prepoznavati trendove iz ove oblasti; kritički analizirati ulogu aktera u razvoju otvorenog/zatvorenog društva. Kompetencije: evaluirati strateške strategije razvoja civilnog društva i participirati u različitim procesima razvoja civilnog društva.	Gradanske vrline (solidarnost, odgovornost, tolerancija, profesionalizam, dobro obrazovanje, identiteti), Privatno i javno, Civilno društvo i država, Civilno društvo i konflikti, Rekonstrukcija civilnog društva (etika diskursa, društvena teorija, gradanski neposluh) iStrategije demokratskih promjena	SDG4 (4.7), SDG10 (10.2 i 10.3) iSDG17 (17.17)
Etika i socijalna pravda V semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	UPD324 S334	Znanje: Stjecanje uvida u nastanak i razvoj etičke imaginacije i razvoja etike kao discipline; Susret i ovladavanje klasičnim etičkim tekstovima kao dijela opće naobrazbe; Ovladavanje ključnim humanističkim pojmovima; Stjecanje navike intelektualne provokativnosti, stalne upitnosti i stalne otvorenosti za argumentiranu raspravu; Vještine i kompetencije: Student će moći: javno opravdati svoj etički izbor na osnovu čvrstih etičkih premisa; kontekstualizirati etički spornu situaciju unutar vodećih teorijskih obrazaca etičkog prosuđivanja provjerenih na nizu paradigmatičnih studija slučaja; adekvatno kritički analizirati problem; samostalno prosuđivati na temelju adekvatne argumentacije i rješavati etički sporne situacije kako u domeni svakodnevnice tako i u svom	Socijalna pravda	SDG1 (1.3; 1.4; 1.B), SDG4 (4.7), SDG5 (5.5 i 5.C), SDG8 (8.5), SDG10 (10.2; 10.3; 10.4 i 10.6), SDG16 (16.3; 16.7; 16.10 i 16.B) i SDG17 (17.15 i 17.16)

		profesionalnom radu; iznositi valjanu argumentaciju o ključnim bioetičkim, društvenim i političkim problemima;		
Javna uprava VI semestar Predmet se izvodi na tri studijska programa.	UPD326 DN301 MOD331	Studenti će ovaladati osnovnim znanjima upravne teorije i time se osposobiti za znanstveno i kritičko analiziranje (ne)funktionalnosti javne uprave u Bosni i Hercegovini, kao i o nužnim reformama javne uprave u Bosni i Hercegovini procesu evropskih integracija.	Osnovni organizacijski oblici državne uprave (načela organiziranja državne uprave; uprava u organizacijskom smislu; uprava u materijalnom smislu; uprava kao javna služba); Oblici i sredstva političkog nadzora uprave (sredstva političkog nadzora; dioba vlasti; predstavnništvo građana; ograničenje pravilima) i Uloga uprave u društvu i političkom sistemu	SDG16 (16.3; 16.6; 16.7; 16.A i 16.B) i SDG17 (17.15 i 17.17)
Komparativna politika VI semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	UPD327 MOD334	Znanje: Opće znanje o elementima političkih sustava; Posebno znanje o međusobnoj uvjetovanosti i utjecaju elemenata političkog sustava; Praktično znanje o političkim sustavima pojedinih država svijeta Vještine: Prepoznati politički sustav pojedine države i njegove elemente; Pratiti trenutna politička dešavanja iz komparativnog ugla; Primijeniti znanje o političkim sustavima drugih država. Kompetencije: Analizirati unutarpolitička kretanja u značajnijim državama svijeta i Sažeti izvješća u aktualnim političkim dešavanjima.	Akteri i procesi unutar države kao predmet komparacije: političke stranke, stranački sustavi, interesna udruženja, društveni pokreti, politička kultura, politička participacija i Globalizacija i nacionalna država.	SDG16 (16.3; 16.6; 16.7; 16.8; 16.10; 16.A i 16.B) i SDG17 (17.6; 17.13; 17.14; 17.15; 17.16 i 17.17)

Tabela 3. Analitički okvir za analizu prisustnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta Odsjeka za politologiju, usmjerenje Međunarodni odnosi i diplomatija (izvor: Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019 i obrada autorica)

PREDMETI	ECTS kod	Ishodi učenja	Tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja	Ciljevi i potciljevi održivog razvoja
Međunarodni kulturni odnosi II semestar	MOD311	Znanje: Studenti će biti osposobljeni da demonstriraju detaljnije razumijevanje jedne učinkovite kulturne diplomatije koja obuhvaća adekvatnu promociju vrijednosnih specifičnosti jedne zemlje kao i akademsku i umjetničku razmjenu. Vještine: Studenti će biti osposobljeni da adekvatno prezentiraju naučne, kulturne i umjetničke vrijednosti Bosne i Hercegovine. Kompetencije: Studenti će razumijevati značaj brendiranja države za vanjsku politiku, te različite aspekte elemenata međunarodnih kulturnih odnosa.	Kulturna diplomatija u 21. stoljeću: Globalizacija i kulturna diplomatija nakon 11. septembra; Značaj nauke za međunarodne odnose: pitanja transfera tehnologija, razmjena rezultata naučnih istraživanja u prevenciji globalnih epidemija, uništenja okoliša, elektronskih kriminalnih djela i novih oružja masovnog uništenja i Najvažniji oblici institucionalne umreženosti: Svjetska trgovinska organizacija; Svjetska zdravstvena organizacija.	SDG3 (3.D), SDG4 (4.7 i 4.B), SDG5 (5.B), SDG7 (7.A), SDG8 (8.9), SDG9 (9.1; 9.5; 9.B i 9.C), SDG 11 (11.4), SDG 12 (12.B), SDG13 (13.B), SDG16 (16.4 i 16.A) i SDG17 (17.7; 17.8; 17.10 i 17.16)
Država i globalizacija III semestar	MOD317	Znanje: nakon uspješnog završetka nastavnog procesa i ispita studenti će imati znanje o savremenim konceptijskim pristupima državi i državnoj vlasti u doba globalizacije. Vještine: studenti će biti u stanju identificirati različite	Strategije države u globalnoj politici, Strategije civilno-društvenih pokreta u eri globalizacije, Globalizacija	SDG16 (16.6; 16.7 i 16.8), SDG10 (10.6) i SDG17 (17.6; 17.8; 17.9; 17.13; 17.14 i 17.16)

		strategije državne politike u doba globalizacije i evaluirati političke modele savremenih država. Kompetencije: studenti će biti u stanju primijeniti stečena znanja o državama u doba globalizacije na praktičnu politiku i nova naučna istraživanja.	i informatičko-tehnološka revolucija i Demokratiziranje globalizacije
Međunarodna sigurnost III semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	MOD318 DN257	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: razumijevati ključne koncepte i teorije međunarodne sigurnosti; objasniti proširivanje i produbljivanje poimanja međunarodne sigurnosti u posthladnoratovskom periodu; objasniti multisektorski pristup u međunarodnoj sigurnosti; poznavati organizacijske strukture, procese odlučivanja i strategije djelovanja organizacija kolektivne odbrane i sigurnosti. Vještine: studenti će biti u stanju: identificirati relevantnost i važnost aktera u međunarodnoj sigurnosnoj areni; kritički analizirati sigurnosne rizike, prijetnje i izazove u međunarodnoj areni; evaluirati strateške dokumente organizacija kolektivne odbrane i kolektivne sigurnosti. Kompetencije: studenti će biti u stanju: kritički analizirati sigurnosne rizike, prijetnje i izazove u međunarodnoj areni i efektivno komunicirati rezultate analize rizika, prijetnji i izazova.	Kompleksni multilateralizam kao odgovor na sigurnosne izazove: savezi i sigurnosne zajednice i Savremeni izazovi međunarodnoj sigurnosti
Politika i etika III semestar	MOD319	Ovladavanje ključnim obrascima moralnog prosuđivanja i pojmovima demokratskog ethosa političke zajednice; Ovladavanje ključnim kritičkim uvidima u razvoj partikularne i univerzalne političke zajednice i Stjecanje navike kritičkog propitivanja dominantnih unutrašnje i vanjskopolitičkih praksi.	Etika modernog društveno-političkog imaginarija i Socijalna pravda
Međunarodna politička ekonomija IV semestar	MOD320	Znanja: Studenti će razumjeti političke, ekonomske, pravne i društvene okolnosti koje su dovele do nastanka i razvoja međunarodne političke ekonomije kao nauke i nastavne discipline; Studenti će razumjeti teorijske i konceptualne osnove međunarodne političke ekonomije; Studenti će razumjeti utjecaj globalizacije na ekonomski suverenitet država; Studenti će razumjeti način funkcioniranja međunarodne trgovine; Studenti će razumjeti na koji način globalizacija doprinosi ekonomizaciji svjetske politike.; Studenti će razumjeti ulogu korporacija u međunarodnim odnosima i međunarodnim ekonomskim odnosima; Studenti će razumjeti funkcioniranje globalnog finansijskog i monetarnog poretka; Studenti će se upoznati s međunarodnom političkom ekonomijom razvoja. Vještine: Studenti će ovladati tehnikama i metodama prikupljanja i analize relevantnih informacija i dokumenata u procesu pripremanja istraživačkog rada za odabrane države, a što će doprinijeti razvoju njihovih istraživačkih i analitičkih vještina. Kompetencije: Studenti će biti u stanju da prepoznaju društveni značaj izučavanja međunarodne političke ekonomije, budući da objedinjuje teorije, znanja i koncepte, političke ekonomije, međunarodnih odnosa i međunarodnih ekonomskih odnosa; Studenti će temeljem	Globalizacija u međunarodnoj političkoj ekonomiji; Politička ekonomija međunarodne trgovinske saradnja; Ekonomizacija svjetske politike; Međunarodne korporacije; Globalni finansijski i monetarni poredak i Međunarodna politička ekonomija razvoja

SAVJETOVANJE *Budućnost obrazovanja: Visoko obrazovanje za održivi razvoj 2030*
CONFERENCE *The Future of Education: Higher Education for Sustainable Development 2030*

Vol 3 Supplement 1

		istraživačkog rada razviti analitičke, istraživačke i prezentacijske vještine u oblasti međunarodne političke ekonomije.		
Mediji i međunarodna politika IV semestar	MOD323	Znanje: razumijevati relevantne teorije o odnosu medija i politike. Vještine: znati komparirati odnos politike prema medijima i odnos medija prema političkim zbivanjima, akterima i procesima. Kompetencije: moći kritički analizirati medijski posredovane informacije iz političke sfere.	„Umreženi“komunikacijski i politički procesi i digitalna demokratija	SDG9 (9.B i 9.C), SDG10 (10.2 i 10.3), SDG12 (12.B), SDG16 (16.6, 16.10 i 16.B) i SDG17 (17.6 i 17.17)
Religija i međunarodni odnosi V semestar	MOD325	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: razumijevati osnovne teorijske problema religije i politike u globalizirajućem svijetu moći lakše razumijevati suvremene aspekte odnosa društvo – religija. Vještine: studenti će biti u stanju kritički analizirati ulogu religije u međunarodnoj politici. Kompetencije: Student će biti osposobljeni za pripremanje raznih tipologija u znanstvenom istraživanju religija i politike.	Religija i politika i Religija i politika u novom mileniju	SDG10 (10.2 i 10.3)
Dijaspora i migracije V semestar	MOD329	Znanje – studenti će nakon uspješnog završetka nastave: steći znanja o glavnim teorijskim konceptima koji se odnose na vanjske migracije i dijaspore, te spoznati kompleksnost migracija kao globalnog fenomena. Vještine: studenti će biti osposobljeni za samostalno interpretiranje nalaza različitih studija o međunarodnim migracijama i iseljeništvu. Kompetencije – studenti će biti u stanju analizirati i komparirati sadržaj dokumenata iz domena migracijske politike (zakoni, strategije, platforme, akcijski planovi itd.).	Dijaspora u kontekstu globalizacije, Modeli imigracijske i integracijske politike, Multikulturalizam – izazovi i kritike, Transnacionalni socijalni prostori, Prisilne migracije i izbjeglištvo, Obrazovanje – položaj na tržištu rada – socijalna mobilnost u useljeničkom društvu: studije slučaja i Značaj državljanstva iz postnacionalne perspektive	SDG1 (1.4), SDG4 (4.5; 4.7 i 4.B), SDG8 (8.5; 8.8 i 8.B), SDG10 (10.2; 10.3; 10.7 i 10.C), SDG11 (11.2) i SDG16 (16.1 i 16.9)
Etnički konflikti i izgradnja države VI semestar	MOD330	Znanje: Opće znanje o etničkim konfliktima i postkonfliktnim državama; Posebno znanje o institucionalnom dizajnu i njegovim elementima; Praktično znanje o primjerima postkonfliktne izgradnje države, posebice nakon etničkog konflikta. Vještine: Razumijeti različite faze kroz koje društvo i država prolaze nakon velikog konflikta, kako teoretski, tako i na praktičnim primjerima; Biti u stanju razaznati prelazne momente između faza, otežavajuće i olakšavajuće faktore cjelokupnog procesa postkonfliktne konsolidacije; Kritički propitati odnos između domaćih i stranih aktera kroz proces izgradnje države, kao i njihove aktivnosti; Komparirati institucionalne ishode različitih primjera postkonfliktnih i multietničkih država. Kompetencije: Razumjeti i analizirati različite teoretske pristupe izgradnji države i primijeniti ih u praksi. Kao dio tima pregovarati o elementima institucionalnog dizajna, Identificirati prioritete u procesu izgradnje države i zagovarati ih javno	Izgradnja državnih struktura i podjela moći i Demokratizacija i mir	SDG16 (16.6; 16.7; 16.A i 16.B) i SDG17 (17.9)
Nauka o miru VI semestar	MOD332	Znanje: Studenti/ice će: Ovladati kategorijalnim aparatom nauke o miru kroz teorijsku elaboraciju povijesnog razvoja discipline; Upoznati se sa suvremenim interpretacijama u istraživanju mira. Vještine:	Mirovne forme u dvadeset prvom stoljeću i praktični pristupi strateškoj izgradnji mira i Pedagogija	SDG4 (4.7) i SDG16 (16.1)

		Osposobiti se za kritičko motrenje različitih mirovnih formi kao otvorenih i zatvorenih ideoloških projekata; Kroz prezentacijske vježbe upoznati dihotomiju nasilje – mir i steći pretpostavke za razumijevanje sukoba i aktivno mirovno posredovanje; Upoznati se sa različitim organizacijama, institutima i mirovnim pokretima koji istražuju i praktično učestvuju u proizvodnji mira kao lokalnog i svjetskog dobra. Kompetencije: Sposobnost studenata/ica za interdisciplinarno razumijevanje mirovnih procesa u različitim regionalnim krizama; Steći afinitet za izgrađivanje mirovne kulture sa posebnim akcentom na razvoj mirovne kulture u regiji.	mira i mirovno rješavanje konflikata	
Liderstvo i sigurnost VI semestar	MOD333	Od studenata se očekuje da učestvuju u svim oblicima nastave – kako praćenjem predavanja i prezentacija, tako i aktivnim učešćem u razgovorima i diskusijama koje će se voditi u okviru modula.	Savremena shvatanja liderstva; Liderstvo u državnim, sigurnosnim i vojnim strukturama, Liderstvo i proces edukacije (sprega vlasti, ekonomije i obrazovanja).	SDG16 (16.3; 16.4; 16.5; 16.6; 16.7; 16.8 i 16.A) i SDG17 (17.15)

Tabela 4. Analitički okvir za analizu prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta Odsjeka za sociologiju (izvor: Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019 i obrada autorica)

PREDMETI	ECTS kod	Ishodi učenja	Tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja	Ciljevi i potciljevi održivog razvoja
Sociologija I I semestar	S301	Znanje: Studenti će znati da kritički analiziraju i obrazlože petnaest definiranih tema. Vještine: Studenti će samostalno istraživati pojave, odnose i procese u savremenom društvu (kako u našem domaćem kontekstu, tako i globalno). Kompetencije: Studenti će biti osposobljeni da samostalno kritički pišu, da prezentiraju nalaze vlastitih istraživanja, te da ih korektno argumentiraju.	Siromaštvo, Rod, Politika i društvo, Obrazovanje, Religija, Kultura, Globalizacije i Istraživanja u sociologiji.	SDG1 (1.3; 1.4), SDG4 (4.1; 4.2; 4.3; 4.4; 4.5 i 4.6), SDG5 (5.1; 5.2; 5.4; 5.5; 5.A; 5.B i 5.C), SDG8 (8.9), SDG10 (10.2; 10.3 i 10.4), SDG11 (11.4), SDG16 (16.6 i 16.7) i SDG17 (17.15)
Uvod u sociologiju Predmet se izvodi na tri studijska programa.	DN101			
Psihologija I semestar	S305	Znanje: Student/ica će moći definirati, opisati, usporediti i razlikovati: bazične pojmove i procese psihologije; razvoj psihičkih procesa i ponašanja. Vještine: Student/ica će moći analizirati prednosti i nedostatke različitih teorijskih objašnjenja psihičkih procesa i ponašanja; te prepoznati znakove odstupanja razvoja i simptome psihičkih poremećaja. Studenti/ica će također naučiti razlikovati znanstveni od neznanstvenog teksta; razvijati će se sposobnost iznošenja argumenata u grupnoj diskusiji; prezentacijske vještine. Kompetencije: Student/ica će moći identificirati potrebu za primjenom psihologije u rješavanju problemskih situacija; odrediti kako se psiholojska načela i znanja mogu upotrijebiti u objašnjenju svakodnevnih životnih prilika te socijalnih poteškoća.	Emocionalni i socijalni razvoj; Psihički poremećaji; Liječenje psihičkih poremećaja Socijalni utjecaji; Socijalna kognicija"	SDG3 (3.4)
Osnove psihologije Predmet se izvodi na dva studijska programa.	DN120			
Sociologija II II semestar	S310	Znanje: Student će razumijevati ključne pojmove sociologije. Vještine: na osnovu uvida u	Tehnika i problem razvoja, Kultura i društvo, Tendencije u	SDG1 (1.4; 1.A i 1.B), SDG4 (4.7), SDG8 (8.2 i 8.9), SDG9 (9.1; 9.4; 9.5 i 9.B), SDG10 (10.2,

		ključne pojmove biti sposobno da adekvatno prosuđuje o temeljnim društvenim fenomenima. Kompetencije: sposobnost da prezentiraju na koherentan način osnovne sociološke pojmove i teme.	razvitku savremenog društva, Naučno-tehnička revolucija i razvoj društva, Globalizacija društva – teorija i praksa, Demokratija i ljudska prava.	10.3; 10.4 i 10.6, SDG11 (11.3 i 11.4), SDG12 (12.8), SDG16 (16.3; 16.6; 16.7 i 16.8) i SDG17 (17.6; 17.7; 17.13; 17.14; 17.15; 17.16 i 17.17)
Sociologija obrazovanja i odgoja III semestar	S320	Znanje: Student će biti osposobljen da; meritorno analizira karakter odgojno-obrazovnog sistema. Vještine: na osnovu istraživačkih uvida adekvatno prosuđuje o kvalitetu (uspješnosti) odgojno-obrazovne djelatnosti. Kompetencije: prepoznati pozitivna iskustva u odgojno-obrazovnoj djelatnosti i sugerira primjenu istih u vlastitom društvu.	Društvena uslovljenost odgoja i obrazovanja; Društveni i ekonomski značaj odgoja i obrazovanja; Društvena uslovljenost (artikulacija) profesionalnih zanimanja; Obrazovanje, tržište radne snage i zapošljavanje; Principi i razlozi „cjeloživotnog učenja“; Kulturni obrasci i odgojna djelatnost; Odgoj i obrazovanje u multikulturalnom društvu.	SDG4 i SDG8 (8.6)
Socijalna psihologija III semestar Predmet se izvodi na tri studijska programa.	S321 DN116	Znanje: Student/ica će moći definirati, opisati, usporediti i razlikovati: temeljne konstrukte i probleme socijalne psihologije; procese u osnovi socijalne spoznaje; izvore pogrešaka u opažanju i procjenjivanju drugih; vrste stavova, te vezu stava i ponašanja; različite unutargrupne procese, neverbalnu komunikaciju, te agresivno i prosocijalno ponašanje. Vještine: Student/ica će moći analizirati prednosti i nedostatke različitih psihologijskih objašnjenja u interpretaciji socijalne okoline. Studenti/ica će također naučiti razlikovati znanstveni od neznanstvenog teksta; razvijati će se sposobnost iznošenja argumenata u grupnoj diskusiji; prezentacijske vještine. Kompetencije: Student/ica će moći koristiti stečena znanja prilikom procjenjivanja i donošenja odluka u svakodnevnim životnim izazovima i profesionalnom radu; predložiti realne aktivnosti za smanjivanja predrasuda i rješavanja sukoba.	Sve tematske jedinice	SDG3 (3.4)
Sociologija porodice III semestar	S324	Nakon položenog ispita iz ovog predmeta kao rezultat se očekuje da će studenti usvojiti znanja i osposobiti se za samostalno ovladavanje nastavnom materijom. Imajući u vidu značaj koji porodica kao najstarija socijalna grupa ima u društvu za očekivati je da proučavanje i analiza ovog fenomena podstakne pozitivniji i svestraniji pogled na porodicu i njen su(odnos) sa širom zajednicom. Znanja iz ovog predmeta će studentu omogućiti da sa dovoljno naučne osposobljenosti prati i druge izvedene predmete u svome usavršavanju kako kroz prvi ciklus studija tako i kroz drugi ciklus studija.	Rod i spol, žena u porodici,	SDG5 (5.2 i 5.4)
Pedagogija III semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	S325 DN302	Očekuje se da studenti nakon položenog ispita iz predmeta Pedagogija mogu: opisati, razumjeti, tumačiti i analizirati temeljne pedagoške pojmove i procese; razlikovati aspekte odgojnoga procesa; objasniti jednostavnije odgojne probleme kritički prosuđivati fenomen odgoja; • razumijevati, analizirati i procjenjivati različite odgojne teorije i prakse; predložiti postupke s ciljem unapređivanja i inoviranja odgojne prakse; stručno raspravljati o različitim pedagoškim temama iskazati kolegijalnost i odgovornost u toku saradnje u timskom i individualnom radu; pokazati sposobnost za praktični odgojno-obrazovni rad, prvenstveno u osnovnoj i srednjoj školi, ali isto tako i sa djecom predškolskog uzrasta, kao i u radu sa odraslima.	Osnovni pojmovi i procesi u pedagogiji; odgoj i obrazovanje; Aspekti odgoja: društveno-generacijski, individualni i interakcijsko-komunikacijski; Temeljna obilježja odgoja; Odnos odgoja prema nekim srodnim pojmovima; Intencionalni vs funkcionalni odgoj; Podjela odgoja; O smislu odgoja; Odgojni ideal, odgojna svrha, odgojne zadaće; Pedagoški razvoj ličnosti; Meduljudski	SDG4 (4.1, 4.2, 4.3, 4.4 i 4.5)

			odnos: temelj odgojnog procesa; Interakcija i komunikacija u odgoju; (Re)definiranje i odnos osnovnih pedagoških pojmova – odgoj, obrazovanje, edukacija, izobrazba, osposobljavanje.	
Sociologija politike IV semestar	S331	Znanje: Studenti će razumijevati klasične i savremene teorije iz oblasti sociologije politike. Vještine: na osnovu usvojenih teorijska znanja i razumijevanja studenti će razviti kritičko mišljenje o različitim aspektima politike. Kompetencije: Biti u stanju da analitički pristupe i prezentiraju različite aspekte političkih odnosa i odnosa politike i društva.	Politika i društvo rizika, društvene i političke promjene i Umreženo društvo i politika	SDG5 (5.A), SDG8 (8.2), SDG9 (9.B i 9.C) i SDG10 (10.2 i 10.3)
Sociologija kulture IV semestar	S335	Znanje: Aktivnim učešćem na predavanjima, diskusijama i pisanjem eseja, studenti će imati priliku razumjeti većinu najvažnijih kulturnih fenomena i njihovim uticajem na društvo te steći sveobuhvatnija znanja o kulturnim procesima, umjetnosti i procesima i promjenama koje određuju bit savremenih društava. Vještine: Studenti će razviti sposobnost za uviđanje veza između sociologije kao nauke i kulture – koje svako može identificirati u privatnoj i javnoj sferi. Steći će sposobnost estetske prosudbe umjetničkih sadržaja i artefakata kulture. Kompetencije: Studenti će kroz studijske posjete steći empirijsko iskustvo sa različitim institucijama kulture i umjetnosti na kojima će potvrđivati i primjenjivati stečena teorijska znanja. Bit će osposobljeni za kritičke uvide o položaju kulture i umjetnosti danas, kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu.	Kultura i potrošačko društvo; Globalizacija i kultura i Sociokulturne promjene i vrijednosti	SDG4 (4.7), SDG8 (8.9), SDG 11 (11.4) i SDG 12 (12.B)
Andragogija V semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	S341 DN259	Očekuje se da studenti nakon položenog ispita iz predmeta Andragogija mogu: shvatiti smisao, značaj i mogućnosti naučne organizacije rada u oblasti obrazovanja odraslih; razumjeti i primijeniti različite koncepcije obrazovanja odraslih; ovladati metodologijom istraživanja učenja odraslih; razviti sposobnosti kritičke recepcije suvremenih gledanja na koncepcije, tokove programiranja, izvođenja i vrednovanja različitih oblika obrazovanja odraslih.	Sve tematske jedinice	SDG4 (4.3, 4.4 i 4.6)
Sociologija mladih V semestar	S342	Znanje: Razumijevanje socioloških fenomena vezanih za mlade, te fenomen opresije i diskursi opresivne kontrole i dominacije. Vještina: Razvijanje sposobnosti kritike antropocentričnih, mizogenih i neegalitarnih perspektiva, i diskursa kontrole i manipulacije. Kompetencije: Pisanje samostalnih kritičkih osvrtu o radovima autora/ica iz oblasti Ovladavanje <i>case study</i> istraživačkom metodom i tipologijama <i>case study</i> studija stila.	Sociološko proučavanje mladih feminiteta i maskuliniteta; Termini: mladi, bullying, biokriminal, adolescencija i postadolescencija, droga, kriminal i devijantnost, porodično nasilje; Mladi i zaposlenost; Društvena akcija kao globalni, lokalni i lični angažman mladih; Prava mladih, skup mehanizama za rješavanje pitanja mladih - globalni i lokalni nivo; Suvremeni problemi mladih: kriminal i devijantnost, prestupnička ponašanja, nasilje; Bosanskohercegovačke perspektive mladih: postratni period i tranzicija, mladi i genocid, mladi i queer, mladi i napredne	SDG3 (3.4 i 3.5), SDG4 (4.1; 4.2; 4.3; 4.4; 4.5 i 4.6), SDG5 (5.1; 5.5; 5.A i 5.C), SDG 8 (8.5; 8.6 i 8.B) i SDG10 (10.2; 10.3 i 10.4)

			tehnologije, mladi i alijenacija, mladi i postkolonijalne studije, mladi i suvremena ekologija	
Socijalna i kulturna antropologija V semestar	S344	Nakon položenog ispita iz predmeta Socijalna antropologija studenti će usvojiti znanja i osposobiti se za samostalno ovladavanje nastavnim sadržajem i ostvarivanjem komplementarnosti i kompatibilnosti sa drugim srodnim naučnim disciplinama. Valorizacija teorijskih dosegâ u okviru savremene socijalne antropologije podstaknut će studente na širu antropološku percepciju društva u kojem žive i ostvarivanja njihovog doprinosa razvoju multilateralosti BiH društva i svijeta u cjelini.	Izučavanje kulturnih (društvenih) dodira i veza, načini i oblici difuzije i asimilacije tradicionalne kulture u konkretnom prostoru i vremenu; Društvo, vlast, moć i institucije; Razumijevanje političke antropologije; Spol, dob, dobrovoljno udruživanje, društvene promjene; Društvene zajednice, ljudske potrebe, komunikacija, pravo, ekonomija, norme društvenog života; Umjetnost i društvena struktura. Odnos prema vlastitoj i tuđoj tradiciji i kulturno-historijskim tekovinama; Novomilenijska tehnologija i njen utjecaj na stvaranje novih socijalnih prostora i odnosa, (drugačiji oblici socijalne i kulturne interakcije kreirani novim komunikacijskim medijima i dometima savremene tehnologije i nauke); Savremene teme socijalne antropologije (globalizacija, multikulturalizam, bioetika, virtualne zajednice, konzumerizam, etnocentrizam i njegove forme, ljudska prava, migracije i slično) i Bosna i Hercegovina.	SDG1 (1.4; 1.5 i 1.B), SDG3 (3.7), SDG5 (5.1; 5.4; 5.5; 5.6; 5.A; 5.B i 5.C), SDG8 (8.2), SDG9 (9.5; 9.B i 9.C), SDG10 (10.2; 10.3 i 10.4), SDG11 (11.4) SDG 12 (12. A i 12.B), SDG13 (13.3), SDG16 (16.3; 16.6; 16.7 i 16.10) i SDG17 (17.7; 17.13; 17.14; 17.15 i 17.16)
Sociologija religije V semestar	S346	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: razumijevati ključne pojmove u oblasti religije; objasniti interakciju između religije i drugih oblika društvene organizacije. Vještine: studenti će biti u stanju identificirati relevantnost i važnost religije u suvremenom društvu i kritički analizirati ulogu religije u suvremenim društvu. Kompetencije: studenti će biti u stanju primijeniti metodološki instrumentarij za razumijevanje religije u savremenom svijetu sa posebnim osvrtom na određene aspekte odnosa religija – društvo.	Religija i politika, Religije, demokracija i ljudska prava i Religije i globalizacija	SDG10 (10.2)
Sociologija roda I VI semestar	S351	Razvijanje sposobnosti kritike antropocentričnih, mizogenih i neegalitarnih perspektiva, i diskursa kontrole i manipulacije . Fenomen opresije i diskursi opresivne kontrole i dominacije . Pisanje samostalnih kritičkih osvrtâ o radovima autora/ica iz oblasti. Učenje korištenju web programa za komuniciranje poput ZOOM web konferencinga, te pisanje eseja u kolaboraciji sa studentima/icama naprednih akademskih američkih obrazovnih institucija.	Tradicionalni i savremeni pogledi na porodicu; Rod i pravo; Rod i religija; Rod i politika; Savremene dileme rodnosti	SDG5
Socijalna ekologija VI semestar	S353	Znanje: Ovladavanje osnovnih pojmova biološke ekologije i interdisciplinarni pristup	Sve tematske jedinice	SDG4 (4.7), SDG6 (6.3; 6.6; 6.A. i 6.B), SDG8 (8.4), SDG9

		<p>objašnjavanja odnosa čovjek- društvo – druga priroda. Vještine: osposobljavanje studenata za aktivni angažman i u radnom i u nevladinom sektoru – za uočavanje i rješavanje ekoloških problema, prepoznavanja prisutnosti prljavih tehnologija, odlaganja opasnog otpada i neracionalnosti u raspolaganju sa otpadom, ekološkog kriminala, očuvanje nesumnjivog bogatstva ekoloških resursa i aktivnosti koje se preduzimaju od državnog, entitetskog i kantonalnog nivoa na donošenju i provođenju vlastitih akcionih planova za provođenje međunarodnih obaveza BiH. Studenti će steći vještine ispitivanja stanja ekološke svijesti, ekološkog otiska i drugih projektnih zadataka na svjetskom i evropskom nivou. Kompetencije: Pridruživanje EU će zahtijevati primjenu izuzetno mnogo propisa, uredbi, direktiva i standarda iz oblasti ekologije, a nakon položenog ispita studenti će imati kompetencije poznavanja propisa, međunarodnih koncencija i načina borbe za jačanje ekološke svijesti. To će povećati mogućnost zapošljavanja i u vladinom i nevladinom sektoru u oblasti koja ima perspektivu nesumnjivog jačanja – ekologiji i zaštiti okoliša.</p>		<p>(9.4; 9.5 i 9.A), SDG11 (11.5 i 11.6), SDG12 (12.2; 12.4; 12.5 i 12.8), SDG13 (13.1 i 13.3), SDG14 (14.C) i SDG15 (15.1; 15.5 i 15.B)</p>
Sociologija naselja VI semestar	S354	<p>Znanje studenti će nakon uspješnog završetka nastave: kroz studije slučaja upoznati socijalnu strukturu grada i sela; razumjeti procese koji dominantno određuju urbani razvoj; usvojiti znanje o međuovisnosti, ali i o antagonizmima koji karakteriziraju odnos sela i grada. Vještine studenti će biti u stanju: stečeno znanje predstavlja temelj za istraživanje spektra fenomena i procesa povezanih s ruralno-urbanom dihotomijom (transformacija ruralnog načina života kao posljedica prodora vrednota urbanog življenja na selo, deagrarizacija, ruralni egzodus, urbanizacija, ruralizacija grada itd.). Kompetencije studenti će biti u stanju problemski pristupiti istraživanju naselja.</p>	Sve tematske jedinice	<p>SDG6 (6.4; 6.A i 6.B), SDG9 (9.1), SDG11</p>
Metode i tehnike socioloških istraživanja VI semestar	S355	<p>Studenti će moći kompetentno učestvovati u nastavnom procesu studija sociologije i istraživati manje kompleksne društvene fenomene.</p> <p>Studenti će steći bazične vještine i kompetencije o studentskim radovima i načinima njihove izrade i prezentacije.</p>	<p>Predmet i metoda sociološkog istraživanja; Opći postupak u sociološkom istraživanju; Kvalitativni pristup u sociološkim istraživanjima; Kvantitativni pristup u sociološkim istraživanjima; Statističke metode u sociološkim istraživanjima; Unos i obrada podataka; Interpretacija podataka i Pisanje istraživačkog izvještaja</p>	<p>SDG17 (17.18 i 17.19)</p>

Tabela 5. Analitički okvir za analizu prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta Odsjeka za socijalni rad (izvor: Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019 i obrada autorica)

PREDMETI	ECTS kod	Ishodi učenja	Tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja	Ciljevi i potciljevi održivog razvoja
Osnove socijalne politike I semestar	DN122	Znanje: Studenti će moći razumjeti definiranje, funkcije i značajnost socijalne politike kao primijenjene društvene djelatnosti i naučne discipline, te principe i faktore koji je kontekstualno određuju. Nadalje, studenti će ovladati pojmovno-kategorijalnim aparatom, te razviti svijest o različitim sadržajima predmetu, ciljevima, instrumentima i modelima socijalne politike, i njezinoj značaju za društvenu distribuciji bogatstva u historijskoj perspektivi. Vještine: Studenti će biti osposobljeni za samostalna istraživanja u naznačenim područjima socijalne politike. Vještine kritičkog mišljenja i propitivanja savremenih društvenih i ekonomskih izazova za razvoj i planiranje te implementaciju socijalni-političkih programa i mjera. Kompetencije: Usvojena znanja i vještine primjenjivati u profesionalnom kontekstu.	Principi socijalne politike; Faktori socijalne politike; Suvremene koncepcije socijalne politike; Područja socijalne politike I: penzioni i zdravstveni sistem; Područja socijalne politike II: porodična politika i socijalna politika u kontekstu nezaposlenosti; Modeli analize javnih politika i Istraživanje (javnih) politika	SDG1 (1.3), SDG3 (3.8 i 3.C), SDG5 (5.4 i 5.C), SDG8 (8.5; 8.6 i 8.8), SDG10 (10.2; 10.3 i 10.4), SDG16 (16.7 i 16.B) i SDG17 (17.14 i 17.15)
Socijalna pedagogija II semestar Predmet se izvodi na dva studijska programa.	DN222 DN303	Očekuje se da studenti nakon položenog ispita iz predmeta Socijalna pedagogija mogu: poznavati (temeljna znanja o socijalnoj pedagogiji kao znanstvenoj disciplini); razumijevati (različite oblike poremećaja u ponašanju djece i mladih, procesa njihove stigmatizacije, marginalizacije i isključivanja, kao i mogućnosti socijalnopedagoškog rada s njima); procjenjivati (utjecaj socijalnog okruženja na pojavu pojedinih poremećaja u ponašanju djece i mladih, kao i praktično socijalnopedagoško djelovanje u pogledu rane intervencije i detekcije takvih poremećaja, te tretman i naknadnu podršku za takve pojedince, grupe i zajednice).	Pojmovna određenja poremećaja u ponašanju, Etiologija poremećaja u ponašanju, Fenomenologija poremećaja u ponašanju i Pedagoška viktimologija.	SDG3 (3.4) i SDG4 (4.5)
Metodologija istraživanja u socijalnom radu I III semestar	DN287	Studenti će steći osnovna teorijska, naučno-metodološka saznanja kao bitno polazište za pripremu, organizovanje i realizaciju naučnog istraživanja o predmetu (istraživanja) nauke.	Posebnost metodologije istraživanja u socijalnom radu, Specifičnosti istraživanja u socijalnom radu i Metodološke paradigme u socijalnom radu	SDG17 (17.18 i 17.19)
Socijalno pravna zaštita III semestar	DN240	Znanje: teorijski izložiti i kritički analizirati fenomene i probleme koji su predmet socijalno pravne zaštite; definirati relevantne pojmove i kritički sagledavati različite oblike (prava) svih korisnika socijalne zaštite, a posebno porodice s djecom i civilnih žrtava rata; razumjeti zaštitu i prava specifičnih grupa stanovništva koje uslijed različitih nepovoljnih aktivnosti trebaju društvenu pomoć. Vještine: Nakon odslušane nastave i položenog ispita studenti će moći prepoznati i primijeniti aktuelne principe socijalne zaštite. Kompetencije: ukoliko student ispuni sve predispitne i ispitne obaveze predviđene syllabusom moći će primjenjivati stečeno znanje za identifikiranje potreba i definiranje prava osoba koje trebaju odgovarajući vid društvene pomoći.	Odnos socijalna zaštita-socijalna sigurnost; socijalna zaštita-socijalno osiguranje i Socijalna prava djece i ostvarivanje tih prava.	SDG1 (1.2 i 1.3), SDG4 (4.1 i 4.2), SDG10 (10.4), SDG16 (16.2) i SDG17 (17.13; 17.14 i 17.15)

<p>Socijalni rad sa starijim osobama IV semestar</p>	<p>DN241</p>	<p>Znanje: Student će moći steći znanja o socijalnim, psihološkim, zdravstvenim i ekonomskim aspektima starosti, te potrebama starijih osoba. Vještine: Osposobljenost za pružanje usluga socijalne zaštite osobama treće životne dobi. Kompetencije: Studenti će razviti neophodne vještine za pružanje usluga socijalnog rada osobama treće životne dobi.</p>	<p>Mreža socijalne pomoći, aktivno starenje i međugeneracijska solidarnost i Socijalni rad u zaštiti starijih osoba (metode i intervencije socijalnog rada, socijalni rad na nivou pojedinca, porodice, institucije i zajednice)</p>	<p>SDG10 (10.2; 10.3 i 10.4) i SDG11 (11.2 i 11.7)</p>
<p>Radno i socijalno pravo IV semestar</p>	<p>DN242</p>	<p>Znanje: Nakon uspješno položenog ispita student će moći demonstrirati i diferencirati znanja nužna za primjenu relevantnih instituta radnog i socijalnog prava. Vještine: Nakon odslušane nastave i položenog ispita studenti će biti u mogućnosti da primijene stečena znanja u radnopravnim i socijalnopravnim situacijama. Kompetencije: ukoliko student ispuni sve predispitne i ispitne obaveze predviđene syllabusom imati će sposobnost povezivanja materijalnog radnog i socijalnog prava s praktičnom realnošću. Pored navedenog student će moći primijeniti stečena znanja o osnovama upravnog postupka na pojedina pitanja.</p>	<p>Radni odnos i zasnivanje radnog odnosa; Plaće i naknade, Radno vrijeme, odmori i odsustva sa rada i zaštita na radu, Odgovornost zaposlenika u radno-pravnom odnosu i prestanak radnog odnosa, Kolektivno radno pravo, Pojam i razvoj socijalnog prava, Zdravstveno osiguranje, Penzijsko i invalidsko osiguranje, Osiguranje u slučaju nezaposlenosti i Ostali vidovi socijalnog osiguranja</p>	<p>SDG1 (1.4 i 1.5) SDG4 (4.4) SDG5 (5.4), SDG8 (8.5; 8.7 i 8.8) i SDG10 (10.4)</p>
<p>Metodologija istraživanja u socijalnom radu II IV semestar</p>	<p>DN288</p>	<p>Studenti će moći: samostalno uraditi naučnoistraživački projekt; organizovati realizaciju naučnog istraživanja sprovesti naučno istraživanje izborom i primjenom odgovarajućih metoda naučnog saznanja; koncipirati i prezentirati rezultate naučnog istraživanja u formi izvještaja o istraživanju i rezultatima istraživanja</p>	<p>Proces naučnog istraživanja</p>	<p>SDG17 (17.18 i 17.19)</p>
<p>Socijalni rad s osobama s invaliditetom V semestar</p>	<p>DN262</p>	<p>Znanje: Studenti će steći relevantna znanja o fenomenu invalidnosti, problemima s kojima se ova skupina susreće i o mogućim pristupima rada sa ovom socijalno isključenom skupinom. Vještine: Osposobljenost za rad i pružanje podrške osobama s invaliditetom. Kompetencije: Studenti će usvojiti neophodne kompetencije i vještine za rad s osobama s invaliditetom.</p>	<p>Sve tematske jedinice</p>	<p>SDG4 (4.5 i 4.A), SDG8 (8.5), SDG10 (10.2) i SDG11 (11.2 i 11.7)</p>
<p>Socijalna patologija I V semestar</p>	<p>DN289</p>	<p>Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: Teorijski izložiti i kritički analizirati fenomene i probleme koji su predmet socijalne patologije; Definirati relevantne pojmove i kritički sagledavati različite oblike devijantnog ponašanja i društvenih dezorganizacija; Razumjeti uzroke nastanka i razvoja sociopatoloških pojava, odnosno društvenih devijacija i društvenih dezorganizacija; Usvojiti praktične vještine za rad sa osobama koje ispoljavaju neki oblik devijantnog ponašanja; Primjenjivati stečeno znanje o društvenim devijacijama unutar profesije socijalnoga rada.</p>	<p>Sve tematske jedinice</p>	<p>SDG3 (3.4)</p>
<p>Aplikativne metode i tehnike u socijalnom radu V semestar</p>	<p>SWR101</p>	<p>Studenti će steći teorijsko-praktično znanje o nezaobilaznim praktičnim metodama i tehnikama kao i o njihovoj ulozi i funkcijama, vezama i odnosu, u procesu ostvarivanja socijalnog rada na različitim nivoima, u različitim oblastima i područjima profesionalne prakse. Studenti će se osposobiti i za korištenje SPSS-a putem kojeg će moći da samostalno pripremi codebook, unese podatke, obradi podatke i iste iskaže, analizira i interpretira.</p>	<p>Uloga i značaj primjene metoda i tehnika u socijalnom radu, Specifični faktori neophodni za uspjeh u primjeni metoda i tehnika rada socijalnih radnika, Primjena najčešće korištenih statističkih tehnika i postupaka u socijalnom radu, Korištenje SPSS-a u socijalnom radu, Postupci</p>	<p>SDG17 (17.18 i 17.19)</p>

			analize pribavljenih podataka u socijalnom radu, iskazivanje i načini interpretacije podataka.	
Socijalni rad u lokalnoj zajednici VI semestar	DN283	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: Student će moći razumjeti značaj zajednice i njen utjecaj na zadovoljenje potreba; da kroz različite teorijske perspektive razumiju i interpretiraju potrebe u lokalnoj zajednici; razviju sposobnosti i vještine potrebne za prepoznavanje potreba u zajednici, planiranje, organiziranje, zastupanje i posredovanje; da razumiju različite modele socijalnog rada u zajednici; karakter rada u pojedinim područjima socijalnog rada.	Uloga, zadaci i ciljevi socijalnog rada u organiziranju zajednice, Strategije organizovanja zajednice, Aplikativna područja profesionalne prakse socijalnog rada u lokalnoj zajednici (socijalni rad u razvoju zajednice, socijalni rad u obrazovanju, socijalni rad u zdravstvu).	SDG1 (1.3), SDG3 (3.8 i 3.D), SDG4 (4.1; 4.2; 4.3; 4.4; 4.5; 4.6; 4.7 i 4.A), SDG5 (5.5; 5.A i 5.C), SDG8 (8.3; 8.5; 8.6; 8.8; 8.9 i 8.B), SDG9 (9.1), SDG10 (10.2; 10.3 i 10.4), SDG11 (11.1; 11.3; 11.6; 11.7 i 11.A), SDG12 (12.B), SDG16 (16.3 i 16.7) i SDG17 (17.13; 17.14; 17.15 i 17.17)
Socijalni razvoj i planiranje VI semestar	DN284	Znanje: Student će ovladati teorijskim i empirijskim saznanjima o socijalnom razvoju, njegovim ključnim dimenzijama, pretpostavkama i ostvarenim ciljevima. Vještine: Osposobljenost za smotan rad na istraživanju socijalnog razvoja i planiranja. Kompetencije: Sposobnost primjene specifične metodologije u oblasti socijalnog razvoja i planiranja.	Sve tematske jedinice	SDG1 (1.A. i 1.B), SDG9 (9.1 i 9.2), SDG10 (10.3), SDG11 (11.3; 11.A. i 11.B), SDG13 (13.2 i 13.B), SDG15 (15.9) i SDG17 (17.9)
Socijalna patologija II VI semestar	DN290	Znanje: nakon uspješnog završetka nastave i ispita studenti će: Teorijski izložiti i kritički analizirati fenomene i probleme koji su predmet socijalne patologije; Definirati relevantne pojmove i kritički sagledavati različite oblike devijantnog ponašanja i društvenih dezorganizacija; Razumjeti uzroke nastanka i razvoja sociopatoloških pojava, odnosno društvenih devijacija i društvenih dezorganizacija; Usvajati praktične vještine za rad sa osobama koje ispoljavaju neki oblik devijantnog ponašanja. Primjenjivati stečeno znanje o društvenim devijacijama unutar profesije socijalnoga rada.	Ovisnost o psihoaktivnim supstancama (pojmovno određenje, definicije, tipovi ovisnosti), Alkoholizam I (pojam, definiranje, teorije, razvojne faze), Alkoholizam II (uzroci, posljedice, društvene reakcije), Ovisnost o drogama I (određenje, uzroci, klasifikacija, rasprostranjenost, društvena reakcija), Ovisnost o drogama II (vrste, dejstvo i posljedice zloupotrebe droge), Socijalni rad u prevenciji bolesti ovisnosti, Socijalni rad sa osobama ovisnim o psihoaktivnim supstancama.	SDG3 (3.5)

Tabela 6. Analitički okvir za analizu prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta Odsjeka za žurnalistiku / komunikologiju (izvor: Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019 i obrada autorica)

PREDMETI	ECTS kod	Ishodi učenja	Tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja	Ciljevi i potciljevi održivog razvoja
Savremeno medijsko okruženje IV semestar	DN292	Znanje: Student će moći definirati savremene komunikacijske sisteme na globalnom planu i u pojedinim državama, te dati njihovu usporedbu, sličnosti i razlike. Vještine: Sposobnost analiziranja uloge komunikacijskih sistema u savremenom društvu i načina njihovog povezivanja sa drugim sistemima; Kompetencije: Znati analizirati i prepoznati ulogu komunikacijskih sistema u globaliziranom društvu.	Socijalni i tehnološki aspekti IK sistema	SDG9 (9.B i 9.C)
Etika javne riječi IV semestar	DN231	Znanje: Nakon završetka nastave i ispita studenti će: poznavati osnovne etičke pojmove, poznavati etička načela koja obavezuju sve sudionike javnog	Sloboda medija i poštovanje etičkih načela	SDG16 (16.10)

		govora i pisanja. Vještine: prepoznavati kršenja kodeksa i normi, sačiniti ocjenu kršenja kodeksa i normi. Kompetencije: studenti će moći uticati na razvoj profesionalnih postupaka, studenti će moći uticati na zaštitu prava i sloboda učesnika u komuniciranju.		
On line novinarstvo VI semestar	DN273	Znanje: Student će: znati objasniti načine na koje globalna mreža/internet mijenja komunikacijske obrasce današnjice. Vještine: Student će: moći kritički analizirati informacije posredovane online medijima, biti osposobljen za primjenu online i digitalnih tehnologija u svom profesionalnom djelovanju, biti osposobljen za rad u online medijima (web portal i blogosfera). Kompetencije: Kompetencije kreiranja online medijskih sadržaja, i Kompetencije online/digitalne pismenosti	Online sfera i njen uticaj na društvo, politiku, ekonomiju, Internet i savremena stvarnost – promjene koje donosi globalna mreža, Globalna mreža i globalna povezanost, Online komunikacija i savremena stvarnost, Online komunikacija i komunikacijske norme, Internet u funkciji informiranja i internet u funkciji komuniciranja: paradigme web 1.0 nasuprot web 2.0	SDG9 (9.B i 9.C) i SDG16 (16.10)

Tabela 7. Analitički okvir za analizu prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta Odsjeka za sigurnosne i mirovne studije (izvor: Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019 i obrada autorica).

PREDMETI	ECTS kod	Ishodi učenja	Tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja	Ciljevi i potciljevi održivog razvoja
Medijska i informacijska pismenost I semestar	DN300	Znanje: Studenti pokazuje znanje i razumijevanje u području predmeta, te znaju reproducirati ili prepoznati informacije, ideje, koncepte i principe iz oblasti medijske i informacijske pismenosti u skladu sa ciljevima predmeta. Vještine: Studenti stečenim vještinama pokazuju sposobnost da mogu primijeniti detaljno znanje i kritičko razumijevanje principa vezanih za dato područje predmeta, te steći spoznajne i socijalne vještine i biti u stanju da svoje znanje podignu na viši nivo, prodube razumijevanje svog područja studija i kontinuirano razvija vlastite vještine, kroz samostalno učenje i razvoj; Studenti će također steći interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene kontekstima učenja sigurnosnih i mirovnih studija u skladu sa ciljevima predmeta. Kompetencije: Stečenim kompetencijama studenti imaju sposobnost da prikupljaju i tumače relevantne podatke unutar datog područja predmeta, na osnovu kojih donose sudove koji sadrže razmišljanja o relevantnim društvenim naučnim ili etičkim pitanjima. Stečenim kompetencijama studenti su izgradili vještine učenja neophodne za dalji studij, uz visok stepen autonomije i akademskih vještina i svojstava neophodnih za istraživački rad, shvatanje i procjenu novih informacija, konceptata i dokaza iz različitih izvora; posjeduje temelj za buduće samousmjeravanje i cjeloživotno učenje u skladu sa ciljevima predmeta; stekli su interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene za dalji studij.	Poznavanje uloge medija i informacija u demokratiji i građansko učešće, Građanstvo, sloboda izražavanja i slobodan pristup informacijama, demokratski diskurs i koncept cjeloživotnog učenja, Informacija, mediji, tehnologija, demokratija i globalno selo, MIP i sigurnosne i mirovne studije, MIP, umjetna inteligencija, ljudska prava i sigurnost	SDG5 (5.B), SDG9 (9.B i 9.C), SDG16 (16.10) i SDG17 (17.6)

<p>Demokratija, civilno društvo i ljudska prava II semestar</p>	<p>DN213</p>	<p>Znanje: Studenti pokazuje znanje i razumijevanje u području predmeta, te znaju reproducirati ili prepoznati informacije, ideje, koncepte i principe iz oblasti demokratije, civilnog društva i ljudskih prava u skladu sa ciljevima predmeta. Vještine: Studenti stečenim vještinama pokazuju sposobnost da mogu primijeniti detaljno znanje i kritičko razumijevanje principa vezanih za dato područje predmeta, te steći spoznajne i socijalne vještine i biti u stanju da svoje znanje podigne na viši nivo, produbi razumijevanje svog područja studija i kontinuirano razvija vlastite vještine, kroz samostalno učenje i razvoj; Studenti će također steći interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene kontekstima učenja sigurnosnih i mirovnih studija u skladu sa ciljevima predmeta. Kompetencije: Stečenim kompetencijama studenti imaju sposobnost da prikupljaju i tumače relevantne podatke unutar datog područja predmeta, na osnovu kojih donose sudove koji sadrže razmišljanja o relevantnim društvenim naučnim ili etičkim pitanjima. Stečenim kompetencijama studenti su izgradili vještine učenja neophodne za dalji studij, uz visok stepen autonomije i akademskih vještina i svojstava neophodnih za istraživački rad, shvatanje i procjenu novih informacija, koncepata i dokaza iz različitih izvora; posjeduju temelj za buduće samousmjerenje i cjeloživotno učenje u skladu sa ciljevima predmeta; stekli su interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene za dalji studij.</p>	<p>Univerzalnost ljudskih prava i generacije ljudskih prava, Građanska i politička prava; Ekonomska, socijalna i kulturna prava</p>	<p>SDG4 (4.7)</p>
<p>Geografija sa topografijom II semestar</p>	<p>DN121</p>	<p>Znanje: Shvatiti i ovladati znanjima o topografskom sadržaju prostora; Usvojiti znanja o topografskoj orijentaciji; Ovladati sadržajem topografskih karata i kartometrije u njihovoj praktičnoj primjeni. Vještine: Spoznati osnovne geografske i topografske fundamentalne elemente u prostoru i njihov značaj u praktičnom životu; Ovladati osnovnom suštinom geografskih procesa i pojava i shvatiti njihov značaja za život pojedinca i društva; Shvatiti i utvrditi položaj geografije kao prirodne, društvene i tehničke nauke. Kompetencije: Edukacija i priprema studenata za pedagoški rad u osnovnim i srednjim školama u Bosni i Hercegovini. Studenti osposobljeni za samostalno vođenje odgojno-obrazovnog procesa u osnovnim i srednjim školama iz svih predmeta koji pripadaju matičnoj oblasti geografije.</p>	<p>Vremenske nepogode i njihov uticaj na život i rad, Vode i njihov značaj na život i rad, Nepogode vezane za vode</p>	<p>SDG13 (13.1; 13.2; 13.A i 13.b), SDG14 (14.3; 14.5; 14.7; 14.A i 14.C) i SDG15 (15.1)</p>
<p>Liderstvo u oblasti sigurnosti i odbrane III semestar</p>	<p>SPS432</p>	<p>Od studenata se očekuje da učestvuju u svim oblicima nastave – kako praćenjem predavanja i prezentacija, tako i aktivnim učećem u razgovorima i diskusijama koje će se voditi u okviru modula.</p>	<p>Savremena shvatanja liderstva; Liderstvo u državnim, sigurnosnim i vojnim strukturama. Liderstvo i proces edukacije (sprega vlasti, ekonomije i obrazovanja).</p>	<p>SDG16 (16.3; 16.4; 16.5; 16.6; 16.7; 16.8 i 16.A) i SDG17 (17.15)</p>
<p>Ekološka sigurnost IV semestar</p>	<p>DN235</p>	<p>Nakon položenog ispita iz predmeta student će steći sposobost uvida u teorijske i praktične domete razvoja ekologije kao interdisciplinarne naučne oblasti sa posebnim akcentom na BiH i razumijevanje konteksta aktivnosti i odgovornosti civilnog društva, te povezivanje na globalnom nivou obzirom na univerzalni značaj</p>	<p>Ekološke nesreće i katastrofe kao posljedica prirodnih i antropogenih uzroka; savremeni razvoj bez granica ili granice razvoja; Međunarodne aktivnosti na planu</p>	<p>SDG6, SDG7, SDG13, SDG14 i SDG15</p>

		ekoloških problema i sigurnosne prijetnje cijelom čovječanstvu.	ekologije: politički koncepti i realni okvir; Koncept održivog razvoja, obnovljivi izvori i indikatori održivosti u funkciji prevencije ekoloških opasnosti; Opći i industrijski izvori ekoloških rizika: procjena i upravljanje rizicima; Globalne dimenzije rizika: klimatske promjene, bitka za preostale resurse, voda i hrana, genetska manipulacija, smanjenje biodiverziteta, odlaganje otpada, zarazne bolesti i ekološki terorizam; Politički, pravni, ekonomski i informacijski aspekti ekoloških sigurnosnih izazova: savremeni ekološki menadžment; Ekologija i civilno društvo: ekološka svijest i ekološka kultura (ekološki pokreti); Bosna i Hercegovina i ekologija: zakonska i institucionalna procjene ekološkog rizika – EU integracije i ekološki rizici državnog, regionalnog i evropskog značaja; Geopolitički značaj ekoloških opasnosti u XXI stoljeću, perspektive i izazovi.	
Planiranje u sektoru sigurnosti IV semestar	DN290	Znanje: Razumijeti funkcije planiranja i odlučivanja u sektoru sigurnosti na nacionalnoj i nadnacionalnoj razini; Upoznati se sa nivoima i vrstama planiranja u sektoru sigurnosti. Vještine: Ovladati tehnikama analize i procjene sigurnosnih rizika kojima se ugrožava pojedinac i društvo u cjelini Kompetencije: Razumijeti zakonodavni okvir, te ulogu političkih odlučioaca na oblikovanje sigurnosne politike, strategija sigurnosti i strategija obrane.	Planiranje u oblasti zaštite i spašavanja	SDG1 (1.5), SDG2 (2.4), SDG11 (11.5 i 11.B) i SDG13 (13.1 i 13.2)
Savremene sigurnosne prijetnje V semestar	DN291	Znanje: Poznavanje i razumijevanje ključnih teorijskih determinanti prijetnji, izazova i rizika. Sticanje znanja o aktuelnim sigurnosnim prijetnjama u svijetu i njihovim sigurnosnim implikacijama na društvenu zajednicu. Vještine: Osposobljenost za samostalni rad na istraživanju savremenih sigurnosnih prijetnji i njihovo prepoznavanje u svakodnevnom životu. Razvijanje vještina koje će omogućiti adekvatno adresiranje ovih prijetnji kroz prepoznavanje njihove strukture i uzroka kao i mogućnosti za samostalno pisanje istraživačkih radova i projekata u ovoj oblasti. Kompetencije: Mogućnost kritičkog propitivanja stvarnosti i prepoznavanja određenih društvenih procesa koji mogu generirati nastajanje sigurnosnih prijetnji. Sposobnost povezivanja teorijskih koncepata sa praktičnim procesima koji se tiču	Suvremene prijetnje nacionalnoj sigurnosti; Novi oblici terorizma: lekcije prošlosti i izazovi budućnosti; Sigurnosni rizici suvremenih migracija; Izazovi globalizacije: ekonomske krize, pandemije, demografske promjene i neujednačen ekonomski i socijalni razvoj; Organizirani kriminal u savremenom svijetu; Klimatske promjene i ekološke katastrofe, Ograničenost prirodnih resursa, Tehnološka	SDG1 (1.5), SDG2 (2.4), SDG3 (3.3; 3.8; 3.B i 3.D), SDG5 (5.B i 5.C), SDG8 (8.2), SDG9 (9.B i 9.C), SDG10 (10.2; 10.3; 10.4 i 10.6), SDG11 (11.5; 11.A i 11.B), SDG12 (12.8; 12.A; 12.B), SDG13 (13.1; 13.2; 13.3 i 13.A), SDG16 (16.4; 16.5 i 16.A) i SDG17 (17.7; 17.8; 17.6)

		aktuelnih sigurnosnih prijetnji i sticanje kompetencija koje će omogućiti pravilan pristup prema novim nepredvidim prijetnjama koje dolaze u budućnosti kao posljedica političkog, tehnološkog, i ekonomskog modificiranja svijeta.	ovisnost i Cyber prijetnje i rizici	
Civilna zaštita V semestar	DN237	Znanje: Kritičko promišljanje i izgradnja odnosa prema životnoj sredini, uticaju prirodnih i drugih nesreća na kvalitet života i sigurnost ljudi. Načini i mogućnosti zaštite i spašavanja na lokalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Vještine: Ovladati načinom rada i mogućnostima upotrebe snaga civilne zaštite i tehnikama i procedurama traženja i pružanja pomoći na nacionalnom i međunarodnom nivou. Kompetencije: Biti u stanju evaluirati zakonodavni okvir i ulogu nosilaca vlasti u donošenju odluka od značaja za rad civilne zaštite.	Sve tematske jedinice	SDG1 (1.5),SDG2 (2.4), SDG11 (11.5 i 11.B) i SDG13 (13.1 i 13.2)
Kriminalistika V semestar	DN260	Znanje: Ovladati kriminalističkim radnjama u predkrivičnom procesu. Vještine: Primjena kriminalističkih načela i postupaka u predkrivičnom postupku. Kompetencije: Razumijevanje procesa metodologije kriminalističkih radnji u predkrivičnom procesu kao i ovladati znanjima o metodologiji istraživanja kriminaliteta.	Kriminalistički sadržaji posebnih istražnih radnji; Metodologija istraživanja orgnaizovanog kriminala;	SDG16 (16.4 i 16.A)
Unutrašnja sigurnost V semestar	DN279	Razumijevanje funkcije sigurnosti kao sistemske djelatnosti države, upoznati se sa unutrašnjom sigurnošću kao i službama i institucijama sigurnosti. Osposobiti studente za analitički i istraživački rad o svim aspektima sigurnosti.	Sigurnosne prijetnje unutrašnjoj sigurnosti, Sigurnosni problemi na početku XXI. Stoljeća – Desuverenizacija države u polju sigurnosti – Sekuritizacija, Prijetnje koje proizlaze ka posljedica političkih aktivnosti protiv pojedinca-građanina.	SDG16 (16.1; 16.4; 16.5; 16.6 i 16.A)

Temeljem elaborirane metodologije došli smo do sljedećih rezultata: Analizom studijskih programa ustanovljeno je da usmjerenje Upravljanje državom Odsjeka za politologiju ima ukupno 30 predmeta, a od toga je 19 zajedničkih predmeta; usmjerenje Međunarodni odnosi i diplomatija Odsjeka za politologiju ima 30 predmeta, od čega je 15 zajedničkih predmeta; Odsjek za sociologiju ima 34 predmeta, od toga 11 zajedničkih predmeta; Odsjek za socijalni rad ima 33 predmeta, od čega je 7 zajedničkih predmeta, Odsjek za komunikologiju ima 30 predmeta, a od toga je 9 zajedničkih predmeta i Odsjek za sigurnosne i mirovne studije ima 34 predmeta, a od čega je 15 zajedničkih

predmeta. Rezultati istraživanja su pokazali da od ukupno 143 analizirana predmeta 74 predmeta na šest studijskih programa sadrže tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu sa ciljevima održivog razvoja, a to je 51.74% od ukupnog broja analiziranih predmeta. Nužno je naglasiti da postoji mogućnost da su u 69 predmeta u čijim syllabusima nije bilo moguće pronaći tematske jedinice koje se mogu dovesti u vezu s ciljevima održivog razvoja, obrađene teme koje mogu biti kompatibilne sa ciljevima održivog razvoja, ali one nisu precizno navedene u popisu tematskih jedinica. Utvrđeno je da su svi ciljevi održivog razvoja (17) zastupljeni u nekom od 74 analizirana predmeta. Najviše su zastupljeni SDG10, SDG16 i SDG17, a najmanje SDG2, SDG6, SDG7, SDG14 i SDG15. Kompatibilnosti ishoda učenja na razini predmeta sa održivim kompetencijama u značajno mjeri prate rezultate analize na razini studijskih programa (vidi Tabelu 1). Međutim, nužno je naglasiti da svaki predmet ima set specifičnih znanja, vještina i kompetencija koje je moguće dodatno definirati kako bi se lakše identificirala njihova kompatibilnost s održivim kompetencijama.

Zaključna razmatranja i preporuke

Temeljem prezentiranih rezultata sprovedenih istraživanja moguće je zaključiti da su studijski programi prvog ciklusa Univerziteta u Sarajevu – Fakulteta političkih nauka djelomično usklađeni s održivim kompetencijama. U tom kontekstu, potrebno je preciznije strukturirati ishode učenja na razini predmeta, a onda na osnovu analize ishoda učenja svih predmeta kreirati ishode učenja na razini studijskih programa. Kada je riječ o prisutnosti ciljeva održivog razvoja u tematskim jedinicama predmeta, ustanovljeno je da je od ukupno 143 analizirana predmeta kod 74 predmeta (51.74%) utvrđena veza između tematskih jedinica i ciljeva održivog razvoja.

Ovaj rezultat ukazuje na to da su ciljevi održivog razvoja integrirani u više od polovine predmeta prvog ciklusa. Također, ustanovljeno je da postoji mogućnost da su ciljevi održivog razvoja prisutni i u preostalim 69 predmeta (48.26%), jer se u tematskim jedinicama nije mogla pronaći poveznica sa ciljevima održivog razvoja. U tom kontekstu, rezultati ovih istraživanja mogu poslužiti predmetnim profesorima kao osnova za dopunu syllabusa (dodavanje odgovarajućih ciljeva i potciljeva održivog razvoja uz tematske jedinice). Stoga, ova analiza može poslužiti predmetnim profesorima kao osnova i inspiracija za preciznije određenje tematskih jedinica u syllabusima. Osim toga, u onoj mjeri u kojoj je to svrsishodno, poželjno je povezivanje sa

strateškim ciljevima Strategije razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021–2027.

U konačnici, možemo zaključiti da Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka putem studijskih programa prvog ciklusa daje adekvatne odgovore na izazove razvoja i unapređenja održivih kompetencija. Evidentno je da ovo istraživanje može poslužiti kao osnova za dalje detaljnije analize nastavnih planova i programa koje će obuhvatiti sistemsko povezivanja ishoda učenja na razini predmeta s održivim kompetencijama i korespondirajućim ciljevima održivog razvoja. Istraživanjem su obuhvaćeni aktuelni nastavni planovi i programi. Svakako da tokom realizacije nastavnih predmeta i uvođenjem dozvoljenih korekcija u silabuse, određene tematske cjeline nastavljaju bivati mijenjane i dopunjavane, što u ovom trenutku nije moglo biti predmetom istraživanja i ujedno predstavlja ograničenja istraživanja.

Rezultati ranije spomenutih sličnih istraživanja, kako je bilo i očekivano, ukazuju na to da prisutnost i zastupljenost ciljeva održivog razvoja u nastavnim planovima i programima ovisi o specifičnosti programa i naučne oblasti. Veća razina integriranosti SDG-ja u nastavne planove i programe ostvarena je na univerzitetima gdje postoji set institucionalnih preporuka i sistem izvještavanja o primjeni ciljeva održivog razvoja u svim procesima.

Kada je riječ o Univerzitetu u Sarajevu, evidentna je potreba za sveobuhvatnim integriranjem ciljeva održivog razvoja u poslovanje univerziteta, uz kontekstualne prilagodbe i respektiranje specifičnosti našeg političkog sistema i njemu korespondirajućeg strateškog razvojnog planiranja.

Literatura

1. Albareda-Tiana, S., Vidal-Raméntol, S., & Fernández-Morilla, M., 2018. Implementing the Sustainable Development Goals at University Level. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 19(3), 473–497.
2. Barth, M., Godemann, J., Rieckmann, M and Stoltenberg, U., 2007. *Developing Key Competencies for Sustainable Development in Higher Education*. International Journal of Sustainability in Higher Education Vol. 8 No. 4, 2007. pp. 416–430.
3. Bianchi, G., 2020. *Sustainability competences*, EUR 30555 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, ISBN 978-92-76-28408-6, doi:10.2760/200956, JRC123624.
4. Brugmann, R., Côté, N., Postma, N., Shaw, E. A., Pal, D., & Robinson, J. B., 2019. Expanding student engagement in sustainability: Using SDG- and CEL-focused inventories to transform curriculum at the University of Toronto. *Sustainability*, 11(2), 530.
5. Chaleta, E., Saraiva, M., Leal, F., Fialho, I., & Borralho, A., 2021. Higher education and Sustainable Development Goals (SDG)—Potential contribution of the undergraduate courses of the School of Social Sciences of the University of Évora. *Sustainability*, 13(4), 1828.
6. Chang, Y. C., & Lien, H. L., 2020. Mapping Course Sustainability by Embedding the SDGs Inventory Into the University Curriculum: A Case Study from the National University Of Kaohsiung In Taiwan. *Sustainability*, 12(10), 4274.
7. Evans, T., 2019. *Competencies and Pedagogies for Sustainability Education: A Roadmap for Sustainability Studies Program Development in Colleges and Universities*. Sustainability 2019, 11, 5526; doi:10.3390/su11195526
8. González-Salamanca, J. C., Agudelo, O. L., and Salinas, J. 2020. *Key Competences, Education for Sustainable Development and Strategies for the Development of 21st Century Skills. A Systematic Literature Review*. Sustainability 2020, 12, 10366; doi:10.3390/su122410366
9. Kioupi, V., & Voulvoulis, N., 2020. Sustainable development goals (SDGs): Assessing the contribution of higher education programmes. *Sustainability*, 12(17), 6701.
10. Leal Filho, W., Frankenberger, F., Salvia, A. L., Azeiteiro, U., Alves, F., Castro, P., Will, M., Platje, J., Orlovic Lovren, V., Brandli, L., Price, E., Doni, F., Mifsud, M., & Avila, L. V., 2021. *A framework for the implementation of the Sustainable Development Goals in university programmes*. Journal of Cleaner Production, 299, 126915.
11. Leal Filho, W., Shiel, C., Paço, A., Mifsud, M., Ávila, L. V., Brandli, L. L., Molthan-Hill, P., Pace, P., M. Azeiteiro, U., Ruiz Vargas, V & Caeiro, S.,

-
2019. Sustainable Development Goals and sustainability teaching at universities: Falling behind or getting ahead of the pack?. *Journal of Cleaner Production*, 232, 285–294.
12. Lozano, R., Merrill, M, Y., Sammalisto, K., Ceulemans, K., and Lozano, F.J. 2017. *Connecting Competences and Pedagogical Approaches for Sustainable Development in Higher Education: A Literature Review and Framework Proposal*. *Sustainability* 2017, 9, 1889; doi:10.3390/su9101889
13. Pálisdóttir, A.; Jóhannsdóttir, L. Key. 2021. Competencies for Sustainability in University of Iceland Curriculum. *Sustainability* 2021, 13, 8945. <https://doi.org/10.3390/su13168945>
14. SDSN Australia/Pacific., 2017. Getting started with the SDGs in universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector. Australia, New Zealand, and Pacific Edition. Sustainable Development Solutions Network – Australia/Pacific, Melbourne.
15. Shava, S., Makokotlela, M. V., & Hebe, H., 2020. Role of SDGS in Reconceptualizing the Education for Sustainable Development Curriculum in Higher Education in South Africa. *Scaling up SDGs Implementation: Emerging Cases from State, Development and Private Sectors*, 169–179.
16. Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021–2027. <https://fzzpr.gov.ba/files/Strategije/Strategija%20razvoja%20FBiH%202021-2027..pdf> (04.02.2023).
17. Spahić, E., 2015. Global Understanding of Development in Historical and Theoretical Context. In Vuletić, A., Vlahov, D, R., and Pihir, I., ed. *Economic and Social Development (Book of Proceedings), 11th International Scientific Conference on Economic and Social Development – Building Resilient Society*. Zagreb: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency, Varazdin, Croatia University North, Koprivnica, Croatia. pp.21–31.
18. Spahić, E., 2021. *Politička ekonomija*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka univerziteta u Sarajevu.
19. Spahić, E., Osmić, A., i Čustović, E., 2019. The Importance of Promoting Sustainable Development Goals for Their Implementation Within Society – Case Study: Bosnia and Herzegovina. In Przygoda, M., Mišević, P., and Machrafi, M. ed. *Book of Proceedings Economic and Social Development, 48th International Scientific Conference on Economic and Social Development – "Managerial Issues in Modern Business"*. Warsaw: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency, Varazdin, Croatia / University North, Koprivnica, Croatia / Faculty of Management University of Warsaw, Warsaw, Poland / Faculty of Law, Economics and Social Sciences Sale – Mohammed V University in Rabat, Morocco / Polytechnic of Medimurje in Cakovec, Cakovec, Croatia. pp. 97–110.
20. UN – Department of Economic and Social Affairs.,2015 A/RES/70/1 – Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.

Dostupno na:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
(12.03.2022).

21. UN., Millennium Development Goals (MDGs) – Background. dostupno na: <https://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> (10.03.2022).
22. UNDP Bosna i Hercegovina., Ciljevi održivog razvoja. Dostupno na: https://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/bs/home/post-2015/sdg-overview.html (12.03.2022).
23. UNESCO., 2017. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*, UNESCO: Paris, France. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444> (12.03.2022).
24. United Nations Economic Commission for Europe Strategy for Education for Sustainable Development, 2012. *Learning for the future: Competences in Education for Sustainable Development*; ECE/CEP/ AC.13/2011/6). Switzerland: United Nations Economic Commission for Europe “Environment for Europe” and Sustainable Development Section Environment Division.
25. Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka, 2019. Nastavni plan i program Fakulteta političkih nauka – izmjene i dopune. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka.
26. Zamora-Polo, F., Sánchez-Martín, J., Corrales-Serrano, M., & Espejo-Antúnez, L., 2019. What do university students know about sustainable development goals? A realistic approach to the reception of this UN program amongst the youth population. *Sustainability*, 11(13), 3533.
27. Zguir, M. F., Dubis, S., & Koç, M., 2021. Embedding Education for Sustainable Development (ESD) and SDGs values in curriculum: A comparative review on Qatar, Singapore and New Zealand. *Journal of Cleaner Production*, 319, 128534.